

V c
3159

~~Q. 29~~ Q. 29, 12.

V c
3159

De vita, gestis atq; obitu

CHRISTIANI II.

SAXONIÆ, IULIACI, CLIVIÆ
AC MONTIVM DVCIS, SACRIQVE

Rom. Imperii Archimarschalli & Electoris, Burg-
gravii Magdeburgensis &c. piæ ac fe-
licis recordationis,

NARRATIO,

cum Voto

*Pro incolumitate illustrissimi ac celsissimi Principis ac Do-
mini, Dn. JOHANNIS GEORGII, Ducis ac Electoris
Saxonia, gubernationem harum terrarum feli-
citer aduentis suscepto,*

à

M. PAVLO IENISIO, AVLÆ ELECTO-
ralis Saxonicae Ecclesiae.

LIPSIÆ,

MICHAEL LANTZENBERGER
excudebat

Suntibus Iohan. Börneri & Elia Rehfeld.

ANNO M. DC. XI.

Na
uf
lat
m
vi
et
co
cū
co
vi
pl
C
ri
co
ut
pl
m
co
ā
fu

LECTORI BENEVOLO
SALUTEM.

Annus propè decimus septimus agitur, Lector benevole, cum de Christiani I. Electoris Saxoniae vitâ, gestis ac beato exitu, à magni nominis Theologo brevis ac nervosa Narratio Germanico Idiomate scripta inq; plurimorum usum Dresdæ divulgata est. Ea cum Inclytæ Aulæ jussu, latinitate à me donata typisq; paulò post descripta sit: minimè ab officio alienum quid aut abhorrens fecisse videor, quòd præsentem quoq; de Christiani II. Electoris vitâ *διέξοδον* (Discursum Latini vocant) pio studio contextam Iuris publici faciendam putavi: inprimisq; cum piè defuncto Principi, in annum octavum à sacris concionibus fuerim, ejusq; mores, ingenium omnemq; vivendi rationem perspectam quodammodò atq; exploratam habuerim: Quibus etiam nominibus ipsius Celsitati placuit, ut post beatam Polycarpi, at quanti viri *ἀνάλυσις* aulici ministerii senior (*ἀνάξις* quamvis) constituerer. Accedit huc, quòd cum ampla librorum, utrâq; in lingvâ seges post beatum ipsius obitum, locis plurimis prodiret, quibus de Principe multa variè commemorantur: indignum videbatur, in tanto authorum concursu eum postremas ferre, qui plurimarum rerum *αὐτόπης* fuisset cum venerandis quondã collegis, deq; Iesu Christi Ecclesia præclarè meritis Polycarpo Lysero &

Cunrado Blata. Spero itaque, cordatum Lectorem tenuem hanc opellam boni consulturum, ac pro candore suo non tam quid ipsâ re præstiterim, quàm quo jure, quovè affectu & animo id laboris susceperim, benignè secum æstimaturum. Idq; ut fiat, summoperè rogo, studio omni petens & obsecrans, ut sicubi vel stylus vacillet, vel Narratio cespitet, monendum potiùs fraternè, quàm insectandum calidè atq; ignominiosè putet. Vale Lector benevole. Die X. Septembris, quo Inclytus atque Illustrissimus Saxoniae Dux Elector Iohannes Georgius, Dominus meus clementissimus ad fidelitatis iuramentum à fidelissimis subditis exigendum, Dresdâ excessit: Cui Deus propitius prospera, jucunda ac felicia pro clementissima sua voluntate omnia largiatur: Anno M. DC. XI.

*Paulus Ienivus Annæbergensis:
Aula Electoral. Sax. Eccle-
siastes.*

Epigram.

Epigramma

DE IMMATURO AC BEATO
 OBITU SERENISS. PRINCIPIS AC DO-
 mini, DN. CHRISTIANI II. Ducis Saxon. Iuliæ, Cli-
 viæ & Montium, Sacri Rom. Imp. Archimarschalli & E-
 lectoris, Landgravii Thuringiæ, Marchionis Misniæ,
 Burggravii Magdeburgensis, Comitum Marchiæ & Ra-
 vensburgi, Domini in Ravenstein &c. piæ
 & felicis memoriæ;

*Saxoniæ Elector, Dux inclytus ille secundus,
 Qui benè de CHRISTI nomine nomen habet,
 Imperij columen, custos pietatis a vitæ
 Et Themidos vindex optimus, occubuit:*

*Proh dolor; occubuit: lachrymas effundere justas
 iam decet & tales fundere quemque preces.*

*Parce tuo populo, DEUS Optime, Maxime, parce,
 Arce quod nobis imminet, omne malum.*

*Nostrum Electorem LANGEORGUM protege; ab omni
 Saxonicamq; domum quæso tuere, malo.*

*Sic semper nomenq; tuum, laudesq; manebunt,
 Et tua posteritas sic benefacta canet.*

M. Iohannes Schreckenfuchsius,
 Aulæ & Ecclesiæ Coldicensis
 Concionator & Pastor.

DE CHRISTIANO II. ELECTORE,

Narratio :

Inesiam quendam, genere Atticum, moribus verò ac vitæ institutione barbaris immaniolem fuisse accepimus, qui festos dies populo contrarios celebravit, ita omnium voluntatibus improbè semper adversatus, ut solus ex infinita propemodum multitudine reperiretur, qui cum per Atticam urbem plausu omnia perstreperent, ipse aut domi abditus latèret, aut mutatâ veste in publicum atratus prodiret: Sin verò tristi casu consternata civitas funestis actionibus occuparetur, in jocos ille ac hilaritatem effusus, immodicè ac muliebriter prorsus exultaret. Mirarer, tantam in animum hominis vesantiam, in eâ præsertim Republica cadere potuisse, quæ & legibus optimis constituta & à summis viris ita administrata fuit, ut Græciam omnem splendore suo illustravit, ac famæ celebritate, non tam armis quàm sapientiæ opinione acquisita totum penè orbem compleverit: nisi tantam in quorundam animis duritiem, tantam rigiditatem esse constaret, ut in laudis parte non minimâ ponant, si affectibus nuncium misisse, aliorumq; miseriis minùs commoveri animis videantur. Qui quo spiritu acti eò dementiæ prolabantur, gravissimus author Synesius egregiè videtur divinasse, cum & ωχία, inquit, Φαύλων τῶν δαιμόνων συμφορὰι τῶν ἀσθεγῶπων. Cum enim in spiritus malignos, qui à rerum opifice horribilè audaciâ desciverunt, omnes vitiorum, im-

probita-

probitatis, scelerum, fraudis atq; κακότητος & sordes velut in gurgitem confluxerint: Tum istud in primis turpissimū omniumq; de-
 testatione dignissimū τῆς ἐπιχαριστικῆς crimē proprium ipsis
 est atq; perpetuum. Cujus teterrimi vitij ne quis credentes arcesse-
 ret, optimè videtur salutis nostræ vindex prospexisse, dum ex ca-
 lamitatibus aliquem dolorem capere, vicissimq; rebus ipsorum se-
 cundis ingenuè nos delectari voluit. Gaudete, inquit Apostolus,
 cum gaudentibus, & flete cum flentibus (Rom. 12.) Et rur-
 sum: Induimini, ut electi Dei, sancti & dilecti, visceribus
 miserationū, benignitate, modestiā, mansuetudine, leni-
 tate (Coloss. 3.) Certè qui id facere aut non possunt, aut ob animi
 rigorem negant posse, ij, se non Christi germanā sobolem, sed Cau-
 casi saxis procreatos ac beluis immaniores esse palàm profitentur;
 Contrà verò omni humanitatis sensu præditi videntur, quos ita
 aliorum miseriæ commovent, ut, quasi domi natae, non aliunde ac-
 cepta sint, ita in squalore jaceant, animisq; plurimū cōtristentur.

Cū itaq; intelligerem, in luctu acerbo, qui ob præmaturum
 Illustrissimi Principis Septemviri Christiani I I. obitum multo-
 rum animos mortifero quodam telo confixit, non modò suspiria
 duci, ex imo cordium recessu hausta, sed & voces audiri plenas de-
 siderij atq; amoris ingenui erga optimum Principem, cujus inco-
 lumitas quotidianis multorum precibus prius expetebatur: Pa-
 rùm me decere existimavi, si non obitu illius, ob quem tot provin-
 cia in squalore sunt, animo tristarer, & quamvis signa luctūs in
 me alia non extarent, menti tamen infixum vulnus assiduè me-
 cum circumferrem. Idq; planum ut fieret (quandoquidem homi-
 nis animo nihil magis reconditum) præsentem Narrationem con-
 texui, propterea, quòd iniquum videretur, laudum præconia, quæ
 demortuo Principi debentur, unius provinciæ ambitu clausa esse,

nec

. ali "

nec per plurimum aures sparsa disseminari. Fateor equidem, Inclytum Heroën meo præconio minimè egere: Nec nescius sum, aliquàm multos fore, qui patriæ illud lumen plenius ac nitidius scriptis suis ornaturi sunt. Veruntamen cum tantum piè defuncto Principi gratitudinis, studij, atq; humilima subjectionis ob virtutem me debere arbitròr, quantum alij officiis meritisq; quæ vel sola spectant, debere se ei existimant: minimè defugiendum putavi, quin illud facerem, quò me animi observantia, ac subjectissima voluntatis studium perduxit.

Ut igitur hinc ordiar, natus est Princeps anno supra sesquimillesimum octogesimo tertio, IX. Calend. Octob. cum anno superiore proximo Comitia à Rudolpho Imperatore Augusta indicta, anniq; computus exempto à III. Non. Octob. decendio, in plurimis Europæ locis, magnâq; Germaniæ parte promulgatus fuisset. Patrem habuit CHRISTIANUM Primum, Augusti Electoris, ex Anna Christiani III. Dania ac Norvegiæ Regis filiâ, unicum, eundemq; amplissimorum ducatum legitimum heredem, Principem piûm, sapientem, magnanimum, planèq; quod eventus docuit, ad summa natum. Matre editus est Sophiâ Brandeburgicâ, Johannis Georgij Electoris filiâ, quæ etiamnum ætate, virtute ac opibus floret Coldicij, Princeps omni matronali laude amplissimè cumulata. Referunt qui Augusto Electori à ministeriis fuerunt, nihil optimo Principi ad caniciem tendenti in humanis rebus, iis præsertim, quæ in bonis habentur, jucundius aut amabilius accidere potuisse, quàm quòd nepote masculino, divinâ sic disponente gratiâ, fuisset adauctus: Nec dubium est, sapientissimum Principem id quod ætatis reliquum fuit, suavius ab eo tempore traduxisse ac majore tranquillitate naturæ exolvisse debitum. Exultat enim gaudio Pater justus, & qui sapientem genu-

it, læ-

it, lætabitur in eo, *inquit vir sapiens, Proverb. 23.* A quo haud multum evariat, quod apud Siracidem, sectione tricesimâ expressum legitur, Si quis benè educatum filium habeat, gaudium ingens amicis affertur: Cùm moritur Pater ejus, perinde est, atq; si mortuus non esset: Nam sui similem post se relinquit: Cùm viveret, in puero hoc jucunditatem habebat & gaudium: cùm moriebatur non erat quòd curâ torqueretur: Nam post se relinquet munitio- nem adversus inimicos suos & qui vicissim amicis possit infervire. Et scitum est illud Græci Poëta, πατρὶ δὲ γηράσκον-
 τι υἱὸν δὲν ὀυῆες εἰσὶν. Auxit lætitiâ in Principe avo hoc, quòd & alterum ex eodem heroe nepotem JOHANNEM GEOR-
 GIUM, qui nunc rerum potitur, procreatum cerneret: Quod beneficium memori mente agnoscere atq; ad authorem suum re-
 ferre (quod pius Elector liberaliter præstitit) haud profectò mini-
 ma sapientia est, scripturâ attestante, in qua Regius Psalter, Tua,
 inquit, sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedi-
 must tibi (1. Paralipom. 29.) Et rursus: Quoniam scivi,
 quòd aliter non possem esse continens, nisi Deus det, &
 hoc ipsum sapientiæ erat scire, cujus esset hoc donum,
 adii Dominum & deprecatus sum illum (& quæ sequuntur)
 Atq; hoc est, quòd idem ille magne pietatis Princeps utrumq; ne-
 potem salutaribus aquis tempestivè aspergi voluit, ut à peccati
 inquinamentis mundati, DEO nascerentur, eiq; puris mentibus
 in perpetuum adhererent.

Ad literas ineunte septimo ætatis anno maturè adhibitus
 Princeps haud infeliciter in iis progredi cæpit, præsertim cùm Præ-
 ceptorum amans esset, eorumq; monita facile in animum admit-
 teret suum. Rectè enim Fabius, Viva vox, inquit, pleniùs a-

lit, præcipueq; ejus præceptoris, quem pueri, si modò rectè instituti sint, & amant & verentur. *Ingenio fuit acri atq; excitato, quod vel ex eo apparet, quòd quæ à Magistris traderentur, facile arriperet, firmiter retineret ac promptè redderet. Cùmq; ad Naturæ in Quibus, quam hereditariò à parentibus acceperat, virtutis ac disciplinae sanctioris amor accederet, facile in spem optimam puer adhuc multos erexit, ut nil nisi honestum, elegans, magnificum, tantisq; natalibus dignum ab ipso expectarent.* Nam ut fructum arbor copiosè fundit, è qua flos priùs emicuit: Sic maturâ ætate virtutis decus ab eo expectandum, cujus prima ætas præceptis salutaribus gubernata est. *Scitum enim illud Philosophi, Disciplina σωφροσινός τῆς ἀμαθίας ἀπαλακτικός, καὶ κακίας ἀπάσης ἐκκαθαριστικός, Ejusmodi moderatio disciplina est, quæ & imperitiam tollit & vitiositatem omnem expurgat. Caterùm à pietatis Christianæ capitibus, quæ Catecheticis libris continentur, illustris institutionis ducta fuerunt primordia. In confesso enim est, Dei amorem, quo nihil homini salubrius, nihil ad rectè vivendum conducibilius est, hac ipsâ capitum præcipuorum cognitione ac cogitatione crebrâ plurimùm vegetari. Eam verò ad rem Dei cum primis auxilio opus esse intelligens, precibus illud religiosè impetravit. Perinde enim ut solem ipso sole adjuti cernimus, & lucis adspèctum luci debemus, sic Deum Deo adjuti quærimus, & lucem ope luminis; Et rectè Hilarius, A Deo discendum, inquit, quod de Deo intelligendum sit: neq; enim nisi se authore Deus cognoscitur. Vidit præterea Princeps: hoc fundamento posito facile superstrui cætera, inq; totius vitæ moderatione lucem dari ac facem succendi præviam, qua hominis gressus dirigantur ne vacillent, aut in vitiorum laqueos,*

quos

quos humani generis hostis ubi vis locorum tendit, temerè adigan-
tur: Ex quo etiam scriptura rectè asserit, Initium sapientiæ ti-
morem Domini esse: quod acroama Princeps noster dum vi-
xit, Symboli loco habuit, crebrisq̄, ut multi norunt, usurpavit ser-
monibus.

Degustatis pietatis Christianæ initiis ad Latine lingvæ co-
gnitionem paulatim perductus est. Qua in re laudanda præce-
ptorum industria, qui cum præceptis, quæ emendatè loquendi ra-
tionem monstrant, usum simul conjunxerunt, ut eodem tempore
ac labore pari scribendi juxtà loquendiq̄, facultatem Princeps ac-
quireret. Ac vidi ipse, cum anno nonagesimo tertio supra ses-
quimillesimū, biennio scilicet à Parentis obitu, in D.ª Anna mon-
te, ubi per mensem ferè Princeps morabatur, pensum diurnum in-
terrogatiunculis ac responsionibus inclusum latinè redderet, sub-
junctis è vestigio Germanicis: quod posterius cum minùs proba-
retur, paulò post mutatum est, ita, ut latinis duntaxat proferen-
dis adsuesceret illustris animus, rejectà lingvâ vernaculâ ad quo-
tidiani sermonis usum. Certè quorum institutioni Principes
pueri committuntur, prudenter agunt, si Grammatices præcepta
parcè & quantum necessitas exigit, eis instillent, ad latinè verò
loquendum Duces se ipsis studio indefesso præbeant, ut usu magis
quàm præceptionum multitudine latini sermonis facultatem
adipiscantur. Neq̄ enim studiis Principes diu immoran-
tur, cumq̄ ad alia festinent, quæ jucundiora putant, facile tedium
capiunt, si Regulis, earumq̄, cum limitationibus, tum variationi-
bus cognoscendis aliquot annorum spaciis fatigentur. Quin præ-
ceptionum paucitatem lectio crebra subleuet, quodq̄, Regulis
comprehendi nequit, assidua ac indefessa tam loquendo quàm scri-
bendo suppleat exercitatio. Ubi tamen silentio prætereundum non

est, pueros Principes sicubi loquendo allucinentur, monendos esse, ubi & quibus modis peccarint: ut vel ex errore ad veri rectiq; cognitionem ducantur, usumq; Regularum paulatim addiscant. Atq; hanc rationem ij seruarunt, quos inclytæ pueritiæ informatores Princeps nactus est, frustra instantibus imperitioribus, ut ex nudis Grammaticæ præceptiunculis ac nescio quibus nomenclaturis loquendi rationem hauriret. Præfuit Institutioni Elias Reinhardus artium Jurisq; cognitione haud incelebris; qui ut majore cum fide tum alacritate in delegato munere versaretur, ac uberiores in illustri animo velut arvo fertili progressus pangeret, ad clarissimorum quorundam, quos tum aula habuit, virorum consilia omnem docendi rationem instituere iussus est. Prodiit sub id temporis vivente adhuc & adprobante laudatissimo Electore patre perelegans liber, latino pariter Germanicoq; Idiomate Dresdæ recusatus, anno 1590. è quo Princeps vitæ laudabiliter instituendæ rationem addisceret. Adjecta est Christiani hominis Institutio per Adrianum Barlandum digesta, cum Alphonsi Aragoniæ Regis apophthegmatis, ex Antony Panormitiæ libris haud sine iudicio collectis, qui liber uno eodemq; labore cum latini sermonis facultatem, tum virtutis omnisq; honesti officij amorem Principi conciliaret, præsertim cum sic concinnatus factusq; esset, ut Latinis Germanica ex adverso responderent, ipsiq; vitæ & morum Magistri, si quando inscribendo exercendus Princeps esset, ad scripti illius rationem Themata ad elaborandum proposita ut plurimum accommodarent, nihil quotidiano sermone usurpantes, nisi quod pium, gratæ, honestumq; esset, Apostoli illud spectantes, Sermo vester semper cum gratia sale conditus sit, ut sciatis quo pacto oporteat vos unicuique respondere. (Coloss. 4.) Et rursus, Quæcunq;

cunq; vera, verecunda, iusta, pura, amabilia, bonæq; famę sunt, si qua virtus, si qua laus est, hæc cogitate, Phil. 4.

Fato interim bonorum omnium luctu fungitur Christianus Elector pater nondum completo ætatis anno XXXI. Hic cum vita finem instare cerneret, Principem nostrum cum fratribus cæteris vocari ad se iubet, eosq; dictâ ad extremum salute, cohortatur, ut Deum totâ mente reveriti, pietati virtutisq; studio totos se traderent: Sic enim præsto ipsis ad futurum supremum numen, facturumq; benignè ut ex voto fluant omnia. Manus illi Inclyto parenti porrigentes imperata sese humilimo obedientia studio promptè facturos recipiunt, quos pius Princeps idemq; Φιλόσοφος pater arctè ad pectus compressit, madentibus omnium qui lecto assistebant, oculis. Præceptori magnâ severitate injunctum, ut verâ numinis divini agnitione ac religione sincerâ haud aliunde quàm è limpidissimis scripturæ sacrae fontibus ac Catecheticis Lutheri libellis depromptâ Principum puerorum animos imbueret, ut extremo die ad sanctissimum Iesu Christi tribunal rationem administrati muneris reddere posset intrepidè. Vidit videlicet Princeps, minimè in hominis potestate esse, quo pacto vitam suam instituat, adeoq; Deum esse, qui suorum gressus dirigat, eosq; salutares esse jubeat Ecclesiæ communiq; hominum societati. Morem gerit Reinhardus saluberrimis monitis, Principemq; nostrum (de hoc enim præcipuè nunc sermo) ad Virtutis Honestatisq; decus instruit adjutus nobilissimorum quorundam virorum consiliis, qui ob id in amore ac precio apud bonos omnes in aula fuerunt. Qui enim Principibus ad rectè agendum præceptis atq; exemplo præeunt, præclarè de multis videntur mereri: Præsertim si disciplina accedat, ut supra dictum est. Nam ut hominis corpus vultu in coelum erigitur: Sic mentis quædam in

Deum cœli Regem erectio Disciplina est, quæ si pietate suffulta sit, illud efficit in principibus, ut cœlestia spectent, in humanis autem ea solummodo consecutentur, quæ cives meliores reddere eorumq; fovere possint salutem & commodum. Quod ipsum aliq; huic consimilia animo expendens sapientissimus, idemq; inclytus Proelector FRIDERICUS GUILHELMUS Saxonie Dux, ad quem provincia administratio ex lege pertinebat, simulq; de ingenio Christiani Ducis admodum excitato edoctus, magni nominis & doctrina virum-juvenem Inclytæ aula submisit, qui ut in illustri institutione rectè omnia fierent, supremus quasi inspector ac director esset, omniaq; quæ Principis progressus concernerent, sua cum authoritate tum curâ providâ moderaretur. Fuit is Joachimus Andreas Slico Comes in Passaun & VVeiskirchen, præclaris ortus natalibus, quos ille politioris doctrinae laude, rerumq; usu, ita adauxit illustrioresq; reddidit, ut in amplissimo Bohemie regno dignitate, ac opibus floreat, sintq; hodie minimè pauci, qui virum hunc inter plurimos Regni illius proceres, omni laude conspicuos aliquo in numero esse arbitrantur. Hic igitur Christiano Duci fidem, opem, operam ita suam præstitit, ut jucunda multis sit ejus temporis, quo Comes Inclytus, aliq; in primis generis splendore, virtute ac dignitate præfulgētes, in primisq; Bernhardus à Pölnitz in Schwartzbach, Lindencreutz, Rentendorff & Gosick, itemq; Joachimus à Dölau in Rupertsgrün & Libau, consiliarij & cubicularij Principis laudatissimi, in aula vixerunt, recordatio. Adeo certè in Principis institutione præclare se dederunt initia, ut non possent non ij omnes, qui illustris institutionis spectatores essent, optima sibi & magnifica de eo polliceri. Crevit in ipso pietas, sua cepit incrementa religionis amor, aliq; quæ Principibus decus & ornamen-

tum

tum adjungunt: quodq; palmarium duco, haud lento passu in studiis literarum progressus est, adeo, ut quos in literaria hac palastra socios haberet, quosdam post se relinqueret, alios qui priores ferebant, celeri passu insequeretur. Nec defuit officio suo Prolector; quin monitis hortatuq; ad insistendum gnaviter studiorum cursum, Principem nostrum subinde excitare annixus est: Id quod literae ipsius Celsit. evidenter comprobant, quas Polycarpi beneficio sexto ab hinc anno haud absq; jucunditatis sensu inspiciere, atq; ex autographis exscribere contigit, quae suo tempore fortassis lucem adspectura sunt.

In publicum circa id tempus prodit liber Germanico idioma te, à magni nominis Theologo scriptus, omnem Christiani Electoris vitam, ut & beatam ejus ἀνάλυσιν brevi, at nervosâ ac verâ commemoratione complectens: In quo & Christi servatoris gloria adversus sectarios asserta, optimiq; Principis fama honesta & Ecclesiarum per amplissimam ditionem dignitas, quae nescio cujus defectionis apud exteros infimulabatur, probè vindicata est. Qui liber illustris aulae jussu latinitate donatus quorundam in scriniis servatur. Titulus libri est; Brevis, at vera narratio de vita ac obitu illustrissimi Principis ac Domini, Domini Christiani Ducis & Electoris quondam Saxoniae: adstruendae veritatis ergò Germanicè priùs edita, postea verò interpretando facta latina, inq; gratiam bonorum evulgata. Profuit libri lectio haud parùm Principi: Nam & in religionis professione haud parùm inde confirmatus est, & simul animadvertit, quibus artibus influere in animos soleant novatores, ut vel religioni labem, vel Ecclesiis dedecus concilient. Subsecuta paulò post rerum quaedam mutatio est. Nam ex aula quidam excesserunt, ipseq; etiam Joachimus Andreas Slico aliam viven-

dira-

di rationem amplexus in Bohemiam rediit: Reinhardo verò
 haud sine causa dimisso illustris Institutio aliis committenda fu-
 it. Eà in re fidelem operam navarunt præstanti ingenio, do-
 ctrinâ ac virtute viri Sigismundus Rhölingus Legum Doctor ex-
 imius, eiq; ^{ἑταῖρος} additus Polycarpus Lyserus, Theologus per
 omnem Germaniam celeberrimus atq; aula Saxonica conciona-
 tor. Hic in fide Christi Principem studio indefesso informavit,
 monstratis erroribus, quibus doctrinæ veritatem convellere qui-
 dam moliuntur, totiusq; adeò Institutionis inspectorem egit atq;
 ἐργασίαν, illud in Principis animo efficiens, ut in Dei agnitio-
 ne augmentum caperet indies, gustatoq; Evangelij lacte, hoc est,
 doctrinæ sacrae initiis, uberiore rerum cælestium cognitione sen-
 sim imbueretur, adeò quidem, ut verbi divini pabulo tanquam
 vitali spiritu vegetatus ac roboratus homo ipsius interior sensim
 adolesceret in eum, qui caput est mystici corporis sui, nempe Chri-
 stus, Ephes. 4. Rhölingus verò ut & Pölnicius & Joachimus à
 Delau, viri celeberrimi, nobiles præstantissimi ac consultissimi hu-
 manioribus literis Principem instructiorem reddiderunt, ita, ut
 non modò latina intelligeret, sed & animi sensa exprimere haud
 infeliciter posset. Testes sunt omni exceptione majores, qui norunt,
 qua fide, assiduitate, industriâ in munere fidelissimi Principis In-
 formatores sint versati, adeò ut stupidum esse oporteat, aut cæco
 maledicentia pruritu laborare, qui oscitantia aut rectè parùm ad-
 ministrati muneris reos ipsos agere velit. Sed & de Principe ipso
 affirmari haud perperam potest, Ipsius Celsit. recta monentibus
 promptè & alacriter semper paruisse. Munere interim suo
 cum viri illi nobiles, quos antè dixi, tum ipse etiam Rhölingus ab-
 eunt, ineunte jamjam anno 1600. relicta apud bonos omnes in-
 dustriorum hominum opinione. Quod etiam permovet prin-
 cipem

cipem

cipem, ut ad amplissimos honorum gradus, viros præclare meritos proveheret: Polycarpus autem in statione sua Ecclesiastica, quam anno 1592. adierat, ad beatum usq; ex arumosa hac vitâ decessum permansit: quem feliciter tandem adeptus est die XXIII. Februarij anno 1610.

Compleverat Princeps ætatis annum XVIII. cùm ingenti totius provincie gratulatione gubernationem harum terrarum adiit mense Septembri, anno Christiano 1601. Juramentum fidelitatis à civibus præstatum Octobri ac Novembri mensibus, missis ad plerasq; civitates ac Præfecturas cum plena potestate viris præstantibus splendidisq; ortis natalibus. Feudum à Casarea Majestate ipsius Celsitati Præfecturæ anno sequenti, mense Julio. Legati ad Imp. fuerunt Antonius Henricus Comes Schvarzburgius, Johannes Löser, hereditarius Marschallus Electoratus Saxonie, Johannes Ernestus ab Haugwitz, viri præstantibus nobilitate, virtute, authoritate & famâ celeberrimi, & Johannes Georgius Gödelmannus Jurium Doctor. Comitia provincialia magnâ Ordinum frequentia Torgæ aguntur mense Decembri. Actum in iis fuit de fovendâ, tuendâ ac transmittendâ ad posteros Religionis, quæ yvnois Lutherana dicitur, puritate. Confirmata sunt Prælati, Equestri ordini, ut & Civitatibus, Academiis, aliisq; accepta à majoribus jura, immunitates, privilegia, multaq; salubriter decreta ac constituta, quibus hæc Provincia etiamnum gaudent, utq; diutiùs iis fruantur, vota ad Deum faciunt assiduè, ut quod videri Duces volunt, ipsâ re esse allaborent, Christiani videlicet, Georgij, Augusti, Deo pariter atq; hominibus gratiosi, jucundi, pacifici, populorum Pastores ac Evergetæ, patria patres, Iustitiæ patroni ac præsides, civium ac fortunarum assertores, custodes, Injuriarum vindices, adeoq; Terra scuta,

Anno
1601.

Quosq̄, fulcra, quemadmodum in scripturis Principes Boni appellantur. Proinde ut animorum gratitudinem erga beneficium Principem declararent Ordines, unanimi voluntate de Pensionibus largiendis fundendis consilia interunt. Ominis quid habere visum est, quod durantibus Comitibus juxta armamentarium Dresde ad XVI. Decemb. per incuriam nocte intempesta exortum incendium vix magno labore restingui potuit: quodq̄, soluto jam conventu, subito liquefactis nivibus flumina per patentes campos egressa reditum nonnullis intercluserunt, nec pauci de vita periclitati sunt. Veruntamen presagium, quod multis terrori fuit, Deus propitius in feliciorum exitum commutavit, concessa Principi pacata gubernatione, iisque abactis atq̄, exclusis omnibus, quae funesti aliquid hisce terris minitari videbantur.

Anno
1602. Revertuntur circa id tempus à Colloquio Ratisbonensi Theologi harum terrarum primarij Aegidius Hunnius ac David Rungius DD. viri celeberrimi, cum Pontificia doctrina vanitas egregie iterum detecta ac confutata fuisset, & vel sic tamen à juratis veritatis hostibus per Styriam & Carinthiam acris persecutio adversus Evangelicæ veritatis confessores suscepta est. Excesserunt locis commemoratis plurimi, qui in Germaniam interiorum progressi, ab Electore, cujus animus miserorum querelis semper patuit, benignè suscepti sunt, edicto publicè proposito, ut in civitatibus, ad quas venirent Christi exules ad œconomias constituendas ac stabiliendas res suas, benignè admitterentur: Eorum plurimi cum in Electoratu, tum aliis ditionibus vel hodie commorantur, dilabentibus sensim ceteris, quibus ad questum faciendum ac lucrum quavis ratione è damnis aliorum captandum prærepta videtur occasio.

Quia verò ab immanissimo Christiani nominis hoste haud

parum

parum periculi in l'annonia locisq; finitimis iterum oriretur, annoq; superiore Agria nostrorum destituta auxiliis, in belluæ istius potestatem venisset, suppetias Imperatori ferre Germania Principes constituerunt. Quæ in re adeo officio suo non desuit Elector, ut ob fidem potius Cesarea Majestati hac quoq; ex parte præstandam, simulq; Imperij decus ac dignitatem tuendam, hostisq; truculenti tyrannidem vel sustinendam vel retundendam, nec sumtui, nec armis, nec militi parcendum statueret. Eoq; nomine haud paucos sacri Imperij proceres, qui in conferendo sumtu cunctantiores essent, suo exemplo ad communis Patriæ salutem tuendam animavit. Sed nec domi atq; in togâ Principis salutaris ac boni officio desuit: Constituit per illustrem ditionem magistratus, præfecturis capitaneos dedit, consilia publica viris præstantibus, aulam ministris instruxit: præterq; hæc omnia Senatum Ecclesiasticum, penes quem Scholas atq; Ecclesias constituendi jus fasq; esset, Dresdæ primus aperuit, urgente negotium Polycarpo Theologo, qui idem confessui præses datus est adjunctis viris eximiis, in primisq; nobilitatis splendore, literis ac rerum usu probatissimis. Cùmq; Principis jussu Inspectio Ecclesiarum annis superioribus interrupta anno 1602, iterum instituta esset, Acta lustrationis illius biennio post in doctissimorum quorundam virorum conventu Dresdæ recognoscuntur.

Interim de connubio contrahendo suscepta deliberatio est. Missis itaq; in Daniam præcipuæ nobilitatis viris, in primisq; Generoso & Inclyto Burchardo Schenck, libero Barone in Tautenburgk & Prisnitz, consiliario intimo, præfectoq; Generali in Freiburgk & Eckardsberg, itemq; antiquâ nobilitate, virtute, literis, prudentiâ, usuq; rerum admodum conspicuo viro Esaiâ à Brandenstein in Oppurgk, Gruna & Knau: despondetur Electori illu-

strissima Princeps ac Domina, Dn. Hedvigis Friderici III.
 Daniæ ac Norvegiæ Regis filia. Nuptiæ ingenti apparatu Dresdæ
 celebrantur Mense Septembri, anno 1602. quo vini ad Rhenum,
 Danubium, Nicrum, ut & in Bojemia, Misnia, Austria, Moravia
 non proventus solum copiosus, sed & suavitas tanta fuit, ut cum
 extero comparari posse videretur. Turbavit Nuptiarum appa-
 ratum casus quidam infelix. Dum enim ad XXIII. diem Junij
 anno jam dicto ex arce Königstein navi Dresdam revertitur In-
 clytus Elector, flammam subito concipiens pulvis pyrius non modo
 tectum navigij fœdè disjecit, sed & eos, qui simul vehebantur, cor-
 poris quibusdam partibus ambussit aut undis tradidit, qui tamen,
 uno atq; altero desideratis ac submersis, omnes servati sunt: no-
 tatuq; in primis dignum, quod Inclytus Dux Johannes Georgius
 undis & ipse haustus presenti discrimine liberatus, Ipse verò Ele-
 ctor ex ambustione ita Dei propitij benignitate feliciter curatus
 est, ut vix tenuia quadam illapsi ignis vestigia in facie apparê-
 rent. Pervulgatum magnatibus hilaritatis occasionem à flam-
 mis petere, idq; minimè improbandum, dummodo intra mediocri-
 tatis fines res coërceatur, idq; vel solum spectetur, ut ad invaden-
 dos hostes ac munitiones capiendas, quam ad rem bellicis tormen-
 tis flammisq; subjectis opus est, miles reddatur animosior. Alio-
 qui res docet, vix aliud quid dari posse, quod ad hominum perni-
 ciem magis se exacuat, irritet, exasperet atq; Ignis. Perierunt
 Ignibus quinq; Urbes, nec vel edificiis, pagis, vicis, oppidis pronior
 ac promptior hodiè ruina quàm ab Ignibus est: Certus idemq; ex-
 tremus ac fatalis Mundo ab exustione interitus imminet: Igni-
 bus comparatur justissima Dei ira ac fervens indignatio, consu-
 mens, perdens, ac vastans omnia, nisi verà cordium pœnitudine,
 fletu ac lacrymis restringatur: Flammis ultiones divine adsimi-
 lantur:

lantur: Ignis appellatione veniunt reproborum supplicia nullo a-
vo finienda: vix in scripturis de Igne quid asseritur, quod non
vindictam, excidium, exitium innuat: nisi cum rubus exarde-
scens divinae majestatis praesentiam exhibuit: aut victima flam-
mis concremata sunt: sacerq; ille Ignis ac caelitus demissa flam-
mula, Spiritus nempe Apostolorum ora igne, ac lumine copioso re-
plevit, & ad predicandum Christi Evangelium idoneos reddi-
dit: Terrent pios elisi Ignes è nubibus, terrent emissi è terra globi
ignei, aut succensa in aëre trabes ardentes, faces, chasmata, & id
genus meteora alia. Quo nomine laudandi sunt, qui ad ne-
cessitatem duntaxat, non voluptatem ac jocos flammis utuntur,
praesertim ubi alia praemanibus sunt, quibus jucunditati daturus
se animus recreari queat.

In vivis hoc anno desit esse Fridericus Guilhelmus Saxo-
nia Dux, quondam Proelector, octavo die Julij horâ noctis XII.
cum vixisset annos XL. menses II. horas XI. relictis ex Anna Ma-
ria Palatina quatuor heredibus masculis, Johanne Philippo, Fri-
derico, Johanne V Vilhelmo, & Friderico V Vilhelmo cum totidem
filiabus: Quorum tutela ad Inclytum heroem nostrum Christia-
num II. legibus ac jure hereditario delata est: Eam ille ita admi-
nistravit, ut fidem bonis omnibus probaret, tutoris fidi atq; indu-
strij munere perfunctus, de quo pulchrè Siracides cap. 4. Erga or-
phanos, inquit, te gere ut patrem, & erga Matrem eorum
tanquam Patrem familiâs: Sic filius tenellus eris altissi-
mi & dulciùs te complectetur quàm Mater tua.

Anno succedente proximo ad Imperij Comitia per Caesaris
& Principum Legatos Ratisbonæ Aprili, Majo ac Junio mensibus
acta à Principe mittuntur Inclytus ac generosus dominus Philip-
pus Ernestus Mansfeldia comes, nobilis Dominus in Heldringen,

1603.

Præfecturarum Lipsiensis atq; Eilenbergensis Præses: Adjunguntur ipsi Bernhardus à Pölnitz, Aulae Electoralis hodie Cancellarius, vir multæ doctrinæ atq; authoritatis: Casparus à Schönberg in Pölnitz, Electori à consiliis intimis, summis & ipse viris cum laude meritissima annumerandus: Badehornius & Rorarius Iureconsulti. Præcox hic annus Martioq; mense præter morem vernans annonæ ac fructuum copiam eximiam fundit, messem cum vindemia accelerat. Elector cum Hedvige conjugæ & Johanne Georgio fratre, Julio & Augusto mensibus æstiva locis montanis venandi studio instituunt, imprimisq; Annaberga, Schvartzzenberga, Crotendorff, locisq; finitimis.

1604.

Anno 1604. Prid. Non. Martij Jutreboci conveniunt Elector & Joachimus Friderichus Brandenburgius, de maximi momenti rebus fraternè consultantes. Reversus Dresdam die nono ab Aequinoctio Verno Princeps in febriculam incidit, tertio quòq; die recurrentem, cum ante id temporis vix ullâ corporis ægritudine fuisset affectus (nisi quòd die undetricesimo Martij anni Iubilæi 1600. difficili morbo subito correptus fuit, à quo tamen postridiè liberatus est, haud absq; evidenti protectionis divinæ testimonio: Quod memori mente agnoscens ad sobriam magis vivendi rationem se recepit) Reliquit Principem Febris mense Aprili, quo nomine Deo præpotenti cõsperâ reddidit Dominicâ à Paschate proximâ, die videlicet mensis XV. quo dictis publicè summâ animi devotione precibus, festivâ populi acclamatione in Arcis templo spectandum se præbuit, & cœnæ mysticæ usu, quod singulis penè trimestribus consuetum ipsi fuit, refecit. Nuptias eodem anno ad diem XVI. Septembris Dresdæ celebrat illustrissimus Johannes Georgius Saxonie Dux Electoris frater, cum Sibylla Elisabetha Friderici Ducis Württembergici filiâ, lectissimâ Principe: A

cujus

cujus obitu, qui in diem XX. Januarij anni 1606. incidit, ad se-
cunda vota descendit, inito cum Magdalena Sibylla Friderici
Brandenburgi Prussia Ducis filiâ illustri, matrimonio die XIX.
Julijs anno 1607. Torgæ ad Albim. Fuit hic annus Monti D. An-
næ fatalis, qui cum publico privatoq; Urbis ornatu, præter sum-
mum templum XII. horarum spatio totus in cineres abiit, die 27.
Aprilis. Editus est de miserabili conflagratione libellus, quo Epi-
stolæ à diversis scriptæ XVI. Threnodia autem XXX. continentur,
cum commonefactione ad Senatum populumq; exusta Urbis. Sup-
petias ad illius instaurationem pro innata animi bonitate haud
exiguas confert Elector.

Iterum confluunt Ordines ad conventum Torgæ indictum 1605.
anno post, nempe 1605. Julio mense: Quo quidem multa &
præclara in deliberationem venerunt, annuæq; pensiones,
Ordinum consensu adauctæ sunt. Libertatim à magni nominis
Theologo statibus propositus qui publicatam sub Augusti Electo-
ris gubernatione rerum Ecclesiasticarum *Agtažw* quadam ex
parte declararet, nec nullis in locis pleniorer redderet, quodam
verò etiam, quæ vix in usum vocari queant, vel emendaret vel
tolleret. Verùm cum essent, qui rem aliter atq; sensisset scripti
author interpretarentur, ac nescio quid novationis subesse existi-
marent, scriptum ad authorem suum rediit. Tentavit eodem
anno Samuel Huberus Theologus haud incelebris pacificationem
cum Theologis in Electoratu Saxonico instituere, super Christia-
næ religionis articulo de Electione, de quo acres annis superiori-
bus moverat controversias. Verùm quia neq; agnoscere errorem,
neq; Concordiam spectare seriò videretur, res eventu caruit: Hu-
berus ipse Erphordia primùm, dehinc in Moguntinensi urbe, tan-
demq; Goslarie ad Brueteros montes vitam privatius egit, nisi
quod

1606.

quòd scripto publicè edito Bellarmini argutias refellendas suscepit: Quod idem Jacobus Reneccius Aula Brandenburgica quæ Berlinij est Concionator, post Hamburgensis pastor prestare annixus est. Diem hoc anno supremum obit Johannes Saxonie Dux prid. Calend. Novemb. susceptis ex Dorothea Maria Anhaltina, quæ Vinarie aula sedem habet hoc tempore, octo heredibus masculis, Johanne Ernesto, Friderico, V Vilhelmo, Alberto, Johanne Friderico, Ernesto, Friderico V Vilhelmo, Bernharo & filiâ unicâ, paulò post defunctâ. Constitutus illorum Tutor Christianus Elector delegatum munus præclare obit, agnati industriæ ac fidelis officio, bonorum omnium testimonio, rectâ voluntate piè perfunctus. Qui idem constituenda Reipublicæ causâ Comitatum Hennebergicum adit, anno 1606. ferarum simul Venationibus, quarum copia in immensum creverat, operam dans æstivis mensibus: Quo tempore cum Electore Moguntino contractam prius amicitiam confirmat. Muniuntur absente Principe loca Misnia insigniora præsidio, Dresdam tuente Hulderico Dania ac Holsatia Principe. Franconie Orientali comitatus Hennebergicus accensetur, nemoribus, agris, pascuis, feris, cæterisq; rebus ad vitam commodè degendam necessariis abundans. Visurgi amne rigatur, quem incolæ V Verram, rectiùs V Vesperam appellant: Eâ verò parte, qua Ortum æstivum respicit, saltu Thuringico clauditur. Latus Australe Bambergensis ac Herbipolensis Episcopatus cingunt: Occidentalem partem montium tractus excipiunt, qui Fuldensem Diæcesin Hassiæq; confinia à Comitatu determinant: Ferrum copiosè fundit, quod in finitimam civitatem Schmalcaldiam illatum variis usibus se accommodat: In ipso verò Comitatu præter Schlessingam Scholâ celebrem, Meinungum aliâq; oppida frequentia & copiosa, Sula oppidum est, in quo Cannæ
ferrea

ferrea sclopetis parandis idonea ingenti numero quotannis fabricantur. Alit provincia ob pabuli ubertatem ovium greges, habet piscosos fluvios, agros fecunditate, aërem salubritate commendabilem. Comes Bertholdus virtute animiq; dotibus clarus ab Henrico Lucelburgio Imp. consentiente Electorum collegio, in senatum Principum Imperij allectus est anno Christi 1310. A quo longâ serie decurrens Principum Hennebergicorum prosapia in Georgio Ernesto tandem defecit, qui anno 1583. die XXVII. Decembr. vitam beato exitu clausit, nullâ prole relictâ, ætatis annum agens LXXIII. Princeps pius, magnanimus tantâq; in cives clementiâ, ut Patris nomen apud bonos omnes mereretur. Cessit Ducatus ab ipsius obitu vicinis Principibus. Incola simplicitate gaudent & prisco illo Germanorum cultu, linguâ utentes Francicâ & Thuringicâ. Aestas anni crebris imbribus formidabilis magnam vini locis omnibus penuriam secum traxit: Neq; tamen obstante cæli horriditate ad X. diem Augusti Christianus Brandenburgicus Electorem Zilpachij amicè invisit: ad septimum verò Septembris Pabebergensis Episcopus Schleusingæ.

Scripsi suprâ, qua fide in Cesaream Majestatem fuerit Princeps & quantopere ipsi curæ ac cordi fuerit, ut sua Imperatori incolumis ac illabefactata constaret authoritas. Id verò ut majori documento testatum redderet, per superiorem Lusatiam Pragam contendit anno 1607. mense Junio, ubi magnificè habitus ac benigne summa dimissus fuit, cum Praga Polycarpus Lyserus vir clarissimus, Principis jussu homilias duas publicè ingenti populi concursu de gratuita hominis peccatoris Justificatione, deq; fructibus, qui Justificatos sequuntur, in Rosenbergij palatio nervosè ac piè juxta fidei analogiam habuisset. Eas postea Decumanus quidam virulentis arrosit morsibus, frustra noctem inducere

1607.

D

laborans

laborans nitidissima luci, hoc est, mendacia pure atq; invicta veritati. Quod vero lues popularis Dresdam σποράδην carperet, in reditu Elector Torgam concedit, ac more majorum aula sedem eò transfert, ubi nuptias cum Magdalena Sibylla Friderici Prussia Ducis filiâ celebrat Dux Saxonie Johannes Georgius, ut paulò antè commemoratum. Berlinum ab avunculo comiter invitatus Elector, urbem die XXIV. Octobr. ingreditur, ubi inter cetera oblectamenta, quæ in ipsius gratiam amicissimâ voluntate instituta sunt, haud sine admiratione vidit, è lacu Finano bis mille, octingenta viginti Amiarum (nostri VVels vocant) capita unâ capturâ extrahi, quarum quaedam LX. plurimæ ultra LXXX. nec pauca C. libras pondo continuerunt: Luciorum verò miræ granditatis ingentem numerum. Dresdam Princeps redit die Decemb. XV. Idem hic annus de Procerum consilio forum Ecclesiasticum sustulit, ac supremum Consistorium, quod Christianus I. Misenam redire jusserat, Dresda auspiciò iterum erexit, initio factò die pridiano Matthie Apostoli, ac praside constituto Jona à Quingenbergk in Auma, viro nobili & præclaro, qui idem Electori à consiliis est. Comitia prasente anno à Rudolpho Imperatore iterum aguntur Ratisbonæ, confluentibus Procerum Imperij Legatis magno numero, Cesaris verò locum tuente Ferdinando Archiduce Austria. Multum fuit deliberationum, aspera item & minimè amicabilis nonnunquam Commissariorum coitio: Veruntamen infectis rebus discessum est, cum Comitia in annum fermè integrum fuissent protracta. Legati ab Electore mittuntur Philippus Ernestus Mansfeldia Comes, Esaias à Brandenstein, Wolfgangus à Lüttichau & Johannes Thymæus Episcopatus Numburgensis Cancellarius: Qui idem anno sequente proximo Fuldam, ubi Electorum Legati de rebus ad communem patriæ salutem

1608.

lutem

litem pertinentibus amicè tractaturi convenerant, cum mandatis iterum ablegatur, præcipuas Legationis partes sustinentibus Casparo Schönbergio & Bernhardo à Pölnitz, viris nobilitate, doctrinâ, usu rerum atq; autoritate eminentissimis, idq; mense Julio, quo & visitationem Ecclesiarum per illustrem ditionem Princeps jubet institui. Cùmq; sopito jam bello Turcico ac pace firmatâ ob motus in Pannonia ac Bohemia regno exortos haud immunes viderentur à periculo esse fixitima regiones, vixq; in Imperio loca ulla reperirentur, à tumultibus ac seditionibus vacua, mille virorum præsidium in Dresdensi urbe collocat, cives passim in urbibus armis instrui atq; in procinctu stare jubet ad excipiendas quasvis hostium molitiones. Die XVI. Maji (feriis secundis Christianæ Pentecostes) Sophia templum fulmine tangitur, quo lapidea crux disjecta inq; multas partes comminuta est: Nec multò post, ad 2. videlicet Augusti Templo Vetero Dresdensi damnum à fulmine infertur, quod cùm omnino sarcendum esset, occasionem præbuit civibus Turrim Templo adjunctam altiorrem faciendi, id quod haud exiguo sumtuum impendio factum anno 1609. Quo & Comitia Torgæ aguntur mense Septembri, 1609. reverso è locis montanis Electore, ubi ingentem ferarum numerum, in primisq; circa Aurobachium cervum prægrandem octo centenariorum pondere confecerat, cornibus in XXIV. ramos brachiatis. Comitia in provinciis non modò usitata semper fuisse, sed & pro unico malorum omnium & publicarum calamitatum remedio habita, nemo ignorat. Certè qui populum libertatis jure, legumq; ac consuetudinum autoritate, privilegiorumq; beneficio privari nolunt, quod ab iis aliquando fieri consuevit, qui pro libidine, in corpora & fortunas subjectorū tyrannidem exercent, eos sanè uno oro fateri oportet, omnem provinciarum dignitatem, de-

cus & commodum à comitiorum ratione pendere. Quò minus mirandum Inclytos Saxonie Duces comitia & indixisse crebrò & secundum jus fasq; in iis salubriter multa constituisse. Conveniant Februario mense Dresda, Johannes Casimirus, Johannes Ernestus Saxonie Duces, Electoris agnati, itemq; Christianus Marchio Brandenburgicus cum aliis magnatibus: quorum in gratiam post institutas variis de rebus consultationes spectacula cum equestribus certaminibus ingenti apparatu instituuntur. Nec multò post Regni Bohemiae statibus exercitium religionis conceditur, ac Caesareo diplomate in perpetuum confirmatur, causam piam & Christi Ecclesiae salutarem haud parùm provehente Electore, qui idem per amplissimum Ducatum $\chi\alpha\rho\iota\sigma\eta\gamma\iota\alpha$ Deo reddi jubet pro beneficio Bohemis concessio. Quod cum ad Ungarorum preces Caesarea Majestas annis superioribus idem concedere recusaret, per totum illud regnum fœdè tumultuatum est, arma capiente Stephano Botzskay de Kasmaria, collectoq; exercitu Pontificiae factionis vim atq; injurias acriter retundente. Qui tumultus tandem Rege novo creato, concessioq; libero religionis usu paulatim sedati sunt. Sed ut ad Comititia Torgae celebrata revertar, concionem in Arcis templo, primo statim Comitiorum ingressu Polycarpus Lyserus Theologus instituit, quamvis ex morbo difficili, qui ipsum tandem ad tumulum duxit, vehementer langueret. Explicabatur ad Ephesinum doctorem (Angelum more scripturae textus appellat) scripta Epistola, Apocalyps. 2. capite. Davidem virum sanctum Regiae gubernationis temporibus comitia crebrò indixisse ac celebrasse, confluentibus nonnunquam è tribubus triginta millibus virorum. Morem eundem tenuisse Salomonem, Iosiam, Assam, Iosaphaten, Hiskiam & alios, quorum cognita è scripturis

in De-

in Deum pietas, fides ac sincerę religionis cultus. In conventibus autem illis Ecclesiastica nonnunquam negotia tractata fuisse, veluti cū Arcam Domini Ierosolymam transferret David Rex, Salomon Templum dedicaret, Iosias librum Legis Antistitum socordiā templorumq; injuriis vel amissum vel sepositum promulgaret: Nec rarò civiles causas in deliberationem venisse; ut cū Iosaphat Iudicia constitueret, ac Leges salutares conderet, aut cū bellici ingruerent tumultus. Aliquando verò & de œconomicis officiis sanctiones propositas fuisse, ut suis passim in regno res familiaris constaret successibus. Observarunt idipsum (ajebat vir præclarus) Inclyti majores, ac vel hodie more receptum id habent pii Principes, causis non levibus adducti, quas animis expendentes subditi fideles minimè cunctanter ad conventus institutos confluant. Hunc in modum ducto Orationis initio ad rerum tractationem accedebat, BONA pariter MALAQ; enumerans, quæ in Electoratu reperiantur. In BONIS (ajebat) primo loco habenda ea sunt, quæ Religionem ac divini numinis cultum concernunt: Qualia sunt, Repurgatio doctrinæ cœlestis, appetente Mundi vespérâ Reverendi Patris Lutheri ministerio anno salutis humanæ 1517. feliciter inchoata, felicissimè perfecta: Deinde Ecclesiarum per illustrem ditionem constitutio cum verbi puritate à seſtariorum fermentis Dei Spiritu potenter asserta: Scholæ præterea illustres Mauricii Electoris auspiciis ad Albim, Salam & Muldam laudabiliter fundatæ: Quibus haud multum aliquandiu cesserint eæ, quæ Senatoriæ dicantur, oppidis præsertim frequentio-

ribus ac copiosis. Florere etiamnum atq; in vigore suo esse Lipsiensem ac VVitebergensem Academi-
 câ Electorum liberalitate fundatas ac dotatas, proventu
 uberes, Legibus, studiis ac disciplinâ, virisq; in primis cla-
 ris ac præstantibus admodum fulgentes, ut veluti *Φωσῆρες*
 ac sidera quædam amplissimum hoc territorium luce
 suâ compleant. Nec cuivis obvium esse affirmare, quan-
 tum à curiis Ecclesiasticis, quas Consistoria dicimus,
 quantum è visitationis negotio, quantum ex librorum
 lectissimorum editionibus cum in aliis disciplinis omni-
 bus, tum maximè in re Theologica ad Inclytum Duca-
 tum commodi manarit: Quò tandem illud referendum
 veniat, quòd ad farcienda de quibusdam fidei Christianæ
 articulis, iis præsertim, de quibus acriter diu certatum fit,
 piam & salutarem concordiam prima ac præcipua hisce
 terris jacta sint fundamenta. Cæterum tot tantaq; sum-
 mæ cum bonitatis tum utilitatis decora, ob quæ dignæ
 benefactori Deo gratiæ referri debeant, haud parum de
 statu pristino abiisse dolenter referebat. Primam illam
 charitatem ac illibatæ religionis amorem sensim labi ac
 ruinam trahere affirmans, cujus in locum in multorum
 animis succedat verbi fastidium, Scholarum ac doctrinæ
 contemptus, studium novitatis in artibus, disciplinis, lin-
 gvis, cum novâ, peregrinâ ac priscis temporibus ignotâ
 concionandi ad populum ratione, ad plausum potius in-
 geniorumq; ostentationem quàm ad ædificationem Ec-
 clesiæ comparata: Nec parum aut latenter à nonnul-
 lis in abusum trahi jus Patronatûs, quibus persuasum
 fit, haud multum referre, sive doctos, sive rerum im-
 peritos ac rudes, imò verò haud minimâ ex parte ex-
 teros,

teros, præteritis iis, qui Principis liberali munificentiâ in his terris alantur, Ecclesiis Scholisq; præficient: nec non Iurisdictionem sibi in eos, qui publicè docent, odiosè vendicent; cùm ingens discrimen t siinter Ius patronatûs (quod collatorum sit) & Iurisdictionem, quæ immediatè spectet ad Principem, qui eam Episcopali authoritate concesserit Consistoriis. Ad civilia referri oportere dicebat Principes ipsos, quorum gubernatio plurimis in rebus hætenus fuerit saluberrima, Consilium aulæ publicum optimè constitutum, curias provinciales, itemq; Appellationum forum & huiusmodi alia. Florère suisq; uti progressibus aiebat Iustitiam, Pacem, & quæ utroq; ex fonte fluant vitæ status omnes concernentia commoda, usu jucunda, multitudine copiosa, imò penè innumera. Neq; tamen deesse, qui & his Bonis per luxum, Intemperantiam, Ignaviam turpem aliarumq; rerum & quidem vanissimarum studia paulatim excidant: Quos hortabatur, ut ad prima opera redeant, priusquam candelabrum, hoc est, Iustitiæ, Iuris & Pacis ille fulgor cum gloria virtute parva de loco submoveatur (ut textus habet) relicta barbarâ ac tetrâ rerum confusione. Hinc ad œconomica se vertebat Orator, in considerationem vocans Agrorum ubertatem, cum frugum ac vini proventu, negotiationes & commercia minimè contemnenda, argenti, æris, plumbi albi ac ferri fodinas, latomias, Sylvarum, lignorum, ferarum item, jumentorum, pecorum ac pascuorum copiam. Quæ omnia cùm in bonis ponenda, inq; benedictione divina habenda sint, abusu tamen ipsa quoq; reddi aiebat vitiosa & noxia.

xia. Invehebatur in luxum, helluationes, fastum & alia: Nec probandam dicebat odiosam quorundam importunitatem, qui inclementer adeò tractent agricolas, arbores iniquo precio divendant, seq; magistratui optimè alioqui in subditos affecto authores præbeant, ut agros, prata, pascua, vineta depopulantes feras cum certo miserorum dispendio turmatim alant, contrà verò pecoris quoddam genus tolli jubeat, minimè sublevante imbellem animalculum fructu, quem copiosè fundat. Quò porò accedat, quòd in colendis argenti fodinis non optimâ semper à quibusdam fide agatur, multiq; tam civium quàm agricolarum locis plurimis in agrorum hortorumq; culturâ magis magisq; segnescant, agros sylvescere patiantur, partim ob turpem desidiam, partim ob graffatorum violentiam, qui hortos ac viridaria populabundi noctu & quidem cum armis pervolitent ac prædas agant, exhaustis alioqui miserorum fortunulis. *Plura in medium allaturus videbatur vir præclarus. Verùm vox & corporis vires adeò ipsum destituebant, ut metũ nonnullis incuteret, ne in suggesto funesti aliquid pateretur: Vehementer pro viri salute sollicito Electore, Inclytâ Matre, Ducibus fratribus, ac universâ aulâ, qui concionantem avidè omnes audiverant. Ab-rumpens itaq; orationem, & ad preces publicas versus, Ecclesiam precioso Christi sanguine assertam statumq; publicum, ut & Magistratum atq; œconomicum ordinem Deo sanctè commendabat: nec vel Torgæ vel Dresdæ concionem ab eo tempore ullam habuit. Quod etiam in causa fuit, ut peractâ concione quam dixi, lampada collegæ tradendo author ipsi fuerit, ut concionem aliam præ-senti negotio accommodatam institueret: Id quod triduo post,*

ad VI.

ad VI. videl. septembris factum, quo historia de comitiis ab Assa Rege habitis, interveniente & ad Timorem Domini populum cohortante Asaria propheta publice explicata est, è XV. capite libri posterioris Paralipomenon. Solutis comitiis Electorem in castro Annaburgico conveniunt Johannes Casimirus & Johannes Ernestus Sax. Duces, ut & Mauricius Hassia Landgravius quibus cum amicissime conversatus, deq. maximi momenti rebus collocutus Princeps Elector per Pretzscham, Comitum Hanam, Dibenam, Dalbicum, Coldicum, VValthemum, Misenam (quo in loco circa pomeridianam primam subito erumpens insveto tempore (Octobri nempe) clarum fulgur cum vehementissimo tonitru multis horrorem incussit) per castrum Mauricianum, Dresdam rediit, sacrosanctæ cœnæ Dominicæ perceptione fidem suam reficiens die VIII. Octobris, quæ Dominica erat à Trinitatis festo decima septima. Inde Schleinicum, Mugellas, ac VVermisdorffium progressus Novembri ineunte ad sua rediit, ac levibus nonnunquam excursionibus, venandi studio susceptis, sacro illo tempore, quod Christi Adventus natalisq. memoriam in animis renovat, Dresda substitit. Vidit ipso hoc anno Johanni Georgio Saxonie Duci, fratri filiulam Sophiam Eleonoram sacro baptismatis fonte lustrari, die XVII. Decembris; itemq. alteram Mariam Elisabetham die IX. Decembris anno succedente proximo.

Causa fuerunt haud minimi ponderis, cur Legatio ad Henricum IV. Gallie Regem, aliosq. cum Reges tum Principes mittenda esset. Factum id deliberato consilio ab Electore iisq. qui genere proximi sunt, decurrente ad finem anno 1609. Caput Legationi datur VVolfgangus Mansfeldie Comes idemq. nobilis Dynasta in Heldrungen, Imperatorie Majestati à consiliis castrensis ac militarium Ordinum ductor, vir magni & generis & ani-

E

mi:

mi: Burchardus item Lucanus Jureconsultus eximius & Marcus Gerstenberg Marci Gerstenb. in Drackendorf & Auerstet viri magnifici atq; ornatissimi, serenissimo Electori à consiliis intimis, filius, qui & ipse in aula Ducum Saxoniae honores gerit. Adjungunt se ipsis ex equestri ordine viri juvenes aetatis & famae integrae XX. cum numeroso famulatio LII. capitum, Equis autem vectoribus partim, partim curulibus LV. Lipsiâ die XVIII. Octobris auspiciatò egressi diversis itineribus Gelhusium civitatem Imperialem contendunt, ubi simul juncti Aschaffenburgum feruntur, coram Reverendissimo atq; illustrissimo Principe Electore, Moguntino Archiepiscopo, ea quae in mandatis habebant, expedites. Inde digressi Lotharingiae Ducatum attingunt, ac Duce salutato confectisq; quorum gratia ipsius Celsitat. Nancei, Ducatus illius metropoli, adire jussi fuerant, ad Parisiensem urbem incolumi valetudine perveniunt. Ter à Rege auditi ac humanissimè habiti, mense jam altero circumactò (morbus enim Mansfeldium detinuerat) Normandiam, & Piccardiam transeuntes Januario mense Caletum tenent, navibusq; conscensis secundo vento ad littus Anglicanum feliciter applicant, nec multò post in civitate Grevesand excepti à Regiis Londinum perducuntur ubi à Rege, Regina ac Senatu Regni auditi ac perhonorificè habiti à V. Februarij ad XXVII. usq; Mensis commorantur. Inde preciosis ornati Apophoretis ac benignè dimissi in Galliam redeunt VI. Nonas Martij, eâq; mox relicta Flandriam penè omnem peragrant: Bruxellas delati Archiduci Austriae & Regiae ipsius conjugi ad XII. Martij Electoris ac Principum literas exhibent, arreptoq; per Brabantiam equestri itinere, naves ingressi Antverpia Hagam Comitum appellunt, confectisq; rebus per Geldrensem Ducatum, Monasteriensem ac Padebornensem Diœceses, Oldenburgensem

genssem Comitatum, Bremensem ac Magdeburgensem Episcopatus, ne unico quidem desiderato Dresdam IX. Maji incolumes appellunt, pauloq; post Pragam triurbem petunt, obita legationis modum ac ordinem omnem exposituri Principibus. Sunt qui affirmant, Legationem in Gallia Regno annis aliquot splendidiorē hac ipsā conspectam non esse, non nemine admirante in Parisiorum urbe, Saxonia Ducum magnificentiam cum potentiā haud exiguā conjunctam. Academias eodem anno inspicī inq; melius institui atq; instaurari, si quid à statu deflexisset, Princeps praecepit: Tempus negotio illud cessit, quod Christiani Paschatos solennitatem proximè antecedit, rem cum fide administrantibus Ionā à Quingenbergk, Polycarpo Lysero & Martino Eichmanno, qui iidem Principi omnes à consiliis sunt.

Offensa inter Casaream Majestatem & Matthiam Pannonia Regem fratrem minimè leves exorta fuerant, quas tempestivè sedari Imperio non utile solum, sed & necessarium videbatur. Proinde Pragam Bohemorum illustrissimus Elector, qui pro Ecclesiae Christi atq; Imperij salute anxie semper vigilandum censuit, Caesaris rogatu intrat anno 1610. mense Aprili, collectis ibidem Johanne Svighardo Moguntinensi Antistite, Ernesto Bavaro Coloniensi, Coadjutore Spirensi Trevirensis Archiepiscopi Legato, Maximiliano item ac Ferdinando Archiducibus Austria, Octavio Visconti Alberti Proregis in Belgico legato, Henrico Julio Brunsvicensi Duce, & Ludovico Hassia Landgravio aliisq; Heroibus non paucis. Qui omnes consiliis ac voluntatibus juncti eò rem communi ope ac operā perducunt, ut inter Augustos fratres concordia tandem coiret, animiq; disidiis sauciati salvari mutuae transactionis vinculo solidarentur. Annus cum ingenti aëris perturbatione inierat, ventis immaniter saevientibus, scintillante

1610.

aëre, fragoresq; edente insuetos: Excipiunt tantam commotionem bellici rumores, casus inexpectati & formidabiles, annona incendia, fortunarum angustia, cum morbis malignis, fædis & contagiosis. Funestus idem annus est Gallia regno, Heinricho IV. Rege in Parisiensi urbe per sicarium nefariè trucidato IV. Maji. Praga dum haeret Elector, Juliaci, Clivia ac Montium Dux solenni pompâ renunciatur die XXVII. Junij, gratulantibus ipsius Celsit. de novâ ac splendidâ ad domum Saxoniam accessione plurimis: Praesertim cum & Philippus III. Hispaniarum Rex ditionum quarundam, quæ ad præmemoratos Ducatus pertinent, feudum amicissimâ voluntate ipsi conferret, ditiones videlicet VVinenthal, Breschand & Ravensstein. Titulus ab eo tempore Electori tributus hic est: Dei gratiâ Christianus II. Saxoniae, Iuliae, Cliviae & Montium Dux, Sacri Romani Imperii Archimarschallus & Elector, Landgravius Thuringiae, Marchio Misniae & Burggravius Magdeburgensis, Comes de Marca & Ravenspergk, Dominus in Ravensstein. Soluta ferè Principum conventu ad sua rediens die XVI. Augusti Elector nuptias Inclytæ sorori Sophie Saxoniae Duci adornat cum Francisco Stetini ac Pomerania, Cassubiorum item & Vandalorum Duce, &c. Quæ magno splendore Dresdæ celebrantur ad XXVI. Augusti. Mense Decembri post Principis jussu conventum Dresdæ agit Equestris ordo: solvitur appetente jamjam die natalitio Christi Servatoris.

1611.

Acres interim de Juliacensi, Clivensi ac Montium Ducatibus, Friderici III. Imperatoris donatione, aliisq; causis ad Domum Saxoniam, post Johannis Guilhelmi Ducis Juliaci obitum devolutis, controversiæ Electori moventur, quæ cum in flammam eruptura jamjam viderentur, admisis moderatis consiliis

magnâ

magnâ omnium letitia componuntur Juterboci Martio Mense: Quo nomine gratiæ Deo publicè solvuntur Dresdæ feriis secundis Paschatos anni 1611. Insveta fuerat Februario ac Martio mensibus aëris commoditas, ac verna prorsus constitutio: Quâ de causâ morbi varij ac epidemij Aprili & Majo, cum valida nervorum resolutione febribusq; malignis grassati sunt, qui postea accedentibus æstivis caloribus variisq; aëris commotionibus (Julio præsertim mense) in popularem luem paulatim transierunt, quæ Misena locisq; plurimis in Electoratu magnam sævitiam exercuit.

Constituerat Princeps conventum Electorum ad diem IX. Julij institutum adire, perq; Coldicium, Aldenburgum & Vinariam, Müllhusium, ubi conventus celebrandus erat, contendere, facto profectionis initio die XXV. Junij, qui Baptista postridianus est: Jamq; ad XXIII. ejusdem mensis, Dominicâ scilicet à Trinitate quintâ preces publicæ in Arcis templo pro salute Principis instituebantur, inprimisq; ut angelorum tectus presidio iter Dei voluntate feliciter susceptum felicissimè perficeret, inq; conventu indicto ea sapienter deliberaret, constitueret atq; executioni fideliter mandaret, quæ ad propagandam divini nominis gloriam, ad Ecclesiæ salutem, Romaniq; Imperij dignitatem ac decus tuendum pertinerent. Quæ deliberationes vel hoc nomine secundio rem exitum habituræ videbantur, quòd res Bohemorum vehementer ancipites ac turbidæ ad concordiam jam spectare videbantur. Qui enim in Passaviensi territorio collectus anno superiore exercitus circa Austriæ ac Moraviæ fines prædabundus per hyemem, ob frumentariæ rei angustias vagatus fuerat; superatis subitò Bohemiæ promontanis Budovicium, Thaborem, aliâq; oppida, frustra renitentibus incolis Rhamo Duce occupaverat:

Quibus non contentus miles præda avidus Pragam triurbem ad
 V. Februarij, albescente die hostiliter invasit. ubi acriter defen-
 dentibus se civibus, multis jugulatis inq̄, Vult avam amnem, qui
 Pragam interlabitur, demersis, milites qui jam non hostes sed a-
 micos se fingeant, ac Leopoldi Austriaci procerumq̄, quorundam
 fide niti jactitabant, intra civium tecta in minori Pragâ recepti
 sunt: In quibus ad Junium usq̄, moram trahentes, stipendiis tan-
 dem acceptis Bohemiâ excesserunt, Praga nullo majorum exem-
 plo, vivo ac rerum adhuc potente Rege legitimo, Matthiâ fratre
 in Regem inaugurato die XIII. Maji, feriis scilicet Pentecostes al-
 teris. Verum Deo aliter visum fuit, qui omnibus jam ad iter
 paratis subito illud intervertit. Morbus enim Principem ad
 XXIII. Junij diem intra V. & VI. vespertinam subito invadens
 ita primo suo assultu corporis vires labefecit, ut sublato pedum ac
 lingvæ usu, vehiculo ad Palatium deportandus esset. Præcesse-
 runt nonnulla, quæ imminentis mali præsagium præbuerunt: Vi-
 rium defectus cum corporis quadam attenuatione citra eviden-
 tem causam, manûs dextra torpor, qui circa meridiem primò, mox
 cum equestri certamine, summo aestu se oblectasset, secundò recur-
 rens valetudinis haud benè affectæ indicium præbuit. Neq̄ enim
 matutinis horis, cum concionem summâ attentione audiret, pre-
 cesq̄ ad Deum humiliter funderet, ac templo egressus de rebus piis
 sermonem cum suis misceret, deprehendi quidquam potuit, quod
 corpori adversum videretur. At, ut dixi, morbo in Sigismundi
 Berbisdorffii Mareschalli edibus, primo statim cœnæ aditu, dictis
 devotè precibus subito correptus, vultu ad cælum verso, Dei opem
 humiliter imploravit, commendando se paternæ ejus clementiæ.
 Quo factò, accersitus Aula Ecclesiastes Principem vehiculo im-
 positum seq̄, agrè jam sustinentem, in maximo populi flebiliter la-
 mentan-

mentantis concursu ad palatium secutus est. Ubi lecto jam impositum accedit, Dei propitij misericordiam in Christo Filio respicientibus propositam, deq; paterno ejus auxilio in quibusvis malis parato ac obvio credentibus promissiones annuncians. Deprehensum fuit, illustrem animum quæ proponebantur, intelligere omnia. Nam & ad verbi ministrum ac circumstantes oculos subinde vertens cælum spectabat, & assistentis cujusdam manum arctè prensabat, gemitu atq; labiorum motu eum se exhibens, ut facile appareret, eum quæ discerentur probè assequi ac recreari animo. Quocirca & confessionis formulâ devotè ipsi præitum & consolationes è sacris literis propositæ sunt. Precationes verò quæ cum moribundis institui ad Deum solent, ad finem usq; vitæ recitatae, operante haud dubiè in Principis animo Dei Spiritu $\omega\lambda\eta\gamma\omega\phi\omicron\gamma\iota\alpha\upsilon$ unam Dei misericordiam, quæ sine caret, spectantem, in preciosiss. Jesu Christi merito: quo uno subnixus Princeps animam cordatè egit, eamq; presentibus Regij sanguinis illustri conjugæ, Augusto fratre, multisq; aule proceribus atq; iis qui à concionibus ac curâ corporis sunt, inter sanctas assistentium preces Christo servatori reddidit, horâ noctis X. cum ultra quatuor horas non decubisset, vixissetq; annos XXVII. menses IX. dies XXIII. nondum completo climacterico quarto: Paremi propemodum vitæ exitum sortitus cum Augusto Electore, avo paterno, qui auditâ in castro Mauriciano de Beato Electorum post hanc vitam statu concione, ac prandio tumultuariè sumto Dresdam properè reversurus in itinere paulatim deficere ac linqui animo cœpit, inq; arcem delatus, presente Christiano Duce ac procerum nonnullis, pauca prolocutus, vitam tranquillo exitu clausit III. Id. Febr. vesperi horâ sextâ anno 1586. Itemq; cum Joachimo Fridericho Electore Brandenburgico avunculo, qui Berlinium à
venati-

venatione reversurus, medio propemodum inter Storckavium & Cöpnigam itinere subito expiravit anno 1608. die XVIII. Julij, nihil incommodante piis animulis festinâ Mortis acceleratione, cum ad rectè vivendum, pièq; moriendum credentes in horas ac momenta singula instructi sint, certò persuasum habentes, neq; mortem neq; vitam, neq; angelos, neq; Principatus, neque Potestates, neq; Instantia neq; futura, imò nec sublimitatem, nec profunditatem aut ullam rem aliam creatam posse illos separare à charitate Dei quæ est in Christo Iesu Domino nostro, ut Apostolus scriptum reliquit in Epistola ad Romanos, capite octavo. Ut igitur grandem etatem, Princeps non attigerit, tamen vel hoc nomine senibus accensendus est, quòd in ipso vel juvene eluxit, in rebus præsertim divinis canus & sapiens intellectus.

Atq; hoc loco de Virtutibus quædam commemoranda sunt, quæ è Principis animo effulserunt. Prima PIETAS est, radix ad beatam vitam fruticans. Hanc in Principis animo primas tulisse, multa sunt quæ evincunt: Inprimisq; id, quòd salutiferum Dei verbum è concionibus publicis, quas subinde frequentabat, manibusq; complicatis summâ devotione stando ut plurimum audiebat, perquam familiare sibi reddidit, ut hoc velut pabulo nutritus armisq; spiritualibus instructus ad quemvis agonem sustinendum promptus evaderet: Quòdq; cognitâ peccatorum illuvie, si quando per carnis infirmitatem in ea illapsus esset, non modò detestatus est veteris hominis vitium à prima usq; originis labe trahentis & *ἀποκατα*, sed & Absolutionem devotè, nec siccis oculis à verbi ministro suscepit, Cœnâ mysticâ languentem animum sæpè multumq; reficiens & ad vitam rectè instituendam ita se componens, ut lætitiâ compararet omnibus.

cunq;

cung, in templo aut conclavi dicebantur, non attentè modò recitari audiebat, sed & mente ad Deum versus in spiritu ac veritate orationem ipse quoq, fundebat, persuasissimum habens, vix ullam in animum hominis gratiam descendere, nisi per Precationem. Accedit huc, quòd si quando Ordinum conventus agendi aut Imperij comitia instituenda essent, ipse ad preces versus rerum successum à Deo humilimè exposcendum censebat. Quod idem in publicis pœnis aut si quando bellicis tumultibus Ungaria regnum aut finitima regiones arderent, aut à lue populari terris periculum ingrueret, aut diri ominis portenta in aère, aquis, terrisvè conspicerentur, factitari voluit. Nec dissimulandum est, sub initium statim gubernationis hoc potissimum cordi fuisse Principi, ut verbi depositum à majoribus acceptum purum servaretur & transmitteretur ad posteros. Ex quo porro illud secutum, quòd licèt sectarij Principis animum per cuniculos tentare molirentur, ipse tamen ad quosvis insultus probè ac solidè munitus ὀρθάν τῆν νόον ut habet dixerunt, hoc est, veritatis cursum eundem semper tenuit, ad Fidei rationem, sicubi opus esset, reddendam aliis nullo non tempore paratus, ita quidem, ut vel hostibus veritatis perspicuum fieret, Deum, qui Apostolo teste, gratiae omnis author est, nosq, vocavit ad aeternam suam gloriam in Christo Iesu, Principem nostrum perfectum reddidisse, confirmasse, solidasse ac fundasse, ut verà animi fiducià Deo & verbo ejus igne purgato adhereret perpetuò. In publicum subinde mittebantur Pontificiorum strophæ, toties à majoribus convulsa ac labefacta: Dispulit eas Principis jussu Polycarpus, Hunnius, Gesnerus, Rungius, Hüterus, aliq, nonnulli scriptis in publicum editis, quorum invicta, virens ac viva soliditas. Prodiit ad Danubium liber præclarus, Pseudocatholicorum errores graphicè pin-

gens ac redarguens: traditus est liber ab Electore, prius quam typis subiceretur, harum terrarum Theologis, ut accedente plurimum iudicio, testimoniis, ac auctoritate, maiore fiducia ab authore publicaretur. Redierunt ad cramben sapienter recoctam ij qui cum Calvino faciunt, rediit Huberus, pertentantur magnatum animos, ac suos facere studuerunt sinceros verbi ministros: Obstitit Elector, obiceposito, ne Ecclesiae è tranquillo in apertum confusio- num ac conflictuum pelagus denuò abriperentur. Prodiit Hospi- niani liber, pro vera Augustanae confessionis historia rhapsodias exhibens: Consultandum eum, magni nominis Theologo tradidit Elector. ne de tenebrionis Vnckersdorfi scripto inprimis maledico- dicam quod Austriae proceres calumniosè perstringit ipsiusq; Lu- theri jugulum petit: de quo & ipso Theologorum sententias Prin- ceptis collegit anno 1611. Expetebatur in scholis rerum theologica- rum Epitome, ita concinnata, ut tyronibus juxta atq; iis, qui soli- dioribus præceptis imbibendis adsuescunt, ex æquo omnibus prod- esset: Id laboris D. Hüterus vir clariss. Principis jussu suscepit. Deprehendit haud paucos inveniri, qui cum Ecclesiastica munia obeant, aut scholis præsent, recto tamen calle incedere mini- mè allaborent: Proinde visitationis negotium in usum revocari inq; Theologorum conventibus scripta quedam adornari jussit, quibus ad sacri muneris administrationem laudabiliter obeun- dam omnes invitarentur: Quæ ceriè omnia pia mentis officia sunt. Neq; enim semetipsa contenta Pietas, plures semper cum Deo copulat, justa simul adversus erronea dogmata morumq; improbi- tatem arma expediens non carnalia, sed divinitus valida, ad sub- versionemmunitionum, quemadmodum Apostolus loquitur. Du- cem se in sacra hac militia minimè segnem præstitit Elector, ad- eoque iis, qui doctrinae veritatem convellere aut vitâ improbe actâ labem

labem Ecclesiis adspargere conabatur, ne ad horam quidem cedendum putavit, Galat. 2.

Graviter pupugit ejus animum, si turbari rem Ecclesiasticam, aut dissidiis excitatis impediri cerneret salvificum Evangelij cursum. Audiverunt multi, cum vehementer animo commoveretur, eò audacia progressos audiens Antitrinitarios, eos praesertim, qui Photini sectatores sunt, ut vel ad Vitebergensis Academia Theologos verae doctrinae assertores, patronos & vindices scribere ac praesidium quaerere conarentur erroribus. Idq; tum causam praebuit Aulae concionatoribus, ut cum occasio se daret, errores istos publicè redarguerent, praemonitis auditoribus, ut à pestifero hoc furore in perpetuum caverent. Caterùm duo praecipuè (ut obiter quid extraq; oleas loco huic inseram) Antitrinitariorum genera esse constat: Unum Arianorum, alterum Photinianorum. Antitrinitarij Ariani Patrem solum $\alpha\upsilon\tau\acute{\omicron}\sigma\tau\iota\omicron\nu$, $\alpha\acute{\iota}\delta\iota\omicron\nu$ omnisq; principij expertem statuunt: Filium autem in tempore, ante tamen Mundi initia creatum (observet pius lector, quam absolum sit statuere, in tempore quid factum, quod ante Mundum conditum, cum tempus nondum esset, sua habuit primordia) Spiritum verò à Patre & Filio creato ipsum quoq; creatum esse, adeoq; Filium & Spiritum sanctum $\epsilon\tau\epsilon\rho\sigma\tau\iota\omicron\nu$ esse ac omnimodè diverse à Patre substantia. Photinianorum dogmata impia haec sunt: Unam esse in divina essentia personam, Patrem scilicet, adeoq; erroneum esse statuere distinctionem personalem in Deo: Christum priusquam è Virgine nasceretur, nihil nisi notionem quandam fuisse in mente Patris ad hominum salutem destinatam: In hominibus nudum mentis conceptum, in quo salutis spes ac fiducia à Mundi usq; origine locata fuerit: ac proinde Christum Jesum origine & naturà purum esse hominem, minimèq;

Deum de Deo, aut distinctam à Patre hypostasim ante secula genitam. Et tamen Christo in plenitudine temporis nato ex virgine communicatam esse à Patre Deitatem cum potentiâ ac omniscientiâ; idq; partim in habitationis beneficio, partim Gratia infusione, quam unctionem appellant, adeoq; Christum Deum quendam esse creatum minimèq; aeterni Dei aeternum Filium. Ex quo etiam negant Christo competere cultum adorationis, quidam verò Christum invocandum probant: Spiritum sanctum vim ac virtutem Dei esse, moventem, agentem ac vegetantem omnia, nec esse personam. Sunt ex illorum grege, qui & ceteros fidei articulos corrumpunt: Negant peccatum originis: negant imaginem Dei amissam esse per lapsum: Hominem Legi Dei satisfacere posse contendunt, Plutarchi pronunciatum sequentes, quod ipsi quoq; Pontificij audent adstruere, δὲ τὰς νόμους κατὰ τὸ δῶμα τὸν τῆς Θεοῦ, In legibus ferendis spectandum, quid prestare queant homines, quid non possint: Deum Patrem vel sine contuitu meriti Christi ex ineffabili bonitate condonare peccata hominibus: Quaecumq; in sacris literis tradantur, humana rationi esse consentanea: Præceptis Decalogi novas interpretationes assuunt: Vim baptismi elevant: Cœnam sacram depravant: Doctrinam de vita eterna obscuram fuisse dicunt patribus in veteri Testamento: Impios corpore & animâ tandem interituros, ut & Diabolos. Quae eò fusiùs exponenda censui, quòd res doceat, execrabile hoc errorum chaos longè latèq; disseminari, ipsosq; Photinianos Θεομαχῶντων in Ecclesias repurgatas involare subdolè, magnamq; Religioni minitari mutationem.

A concione rediens XXIII. die Junij Elector Christi fidem, eam præsertim, cui vita & mores respondeant plurimùm prædicavit, totum se in hoc esse confirmans, ut vitam ad verbi divini

normam

normam piè instituat. Conciones si quando ultra tempus extrahebantur, absq; radio audiebat presertim si multis scriptura dictis referta essent quibus mirum in modum Pietatis cultor animus delectabatur. Profanas gentilium voces, historiolas, gnomas, apophthegmata & technica Logicorum vocabula minus in animum admittebat, firmo eoq; prophetico sermone utendum dictitans, sive ut Esaias loquitur, Lege ac testimoniis, quod Petrus divina eloquia (Θεῶν λόγια) appellavit, Quo cum Lutheri pronunciatum consentit, qui, Non sunt, inquit, miscendæ feces humanorum phantasmatum puritati fidei, ubi possunt commodè vitari & aliter dici. Non deerant, qui authores se prebebant Principi, ut ab arcis templo ac concionibus ibidem audiendis civium ordo arceretur. Verùm adeò ipsorum sollicitationibus non cessit, ut voluptati potius esset ipsius Celsit. ingens populi ad templum illud concursus, verbiq; cælestis amore, quem indies excitatiorem reddi in multis cerneret, ita flagrabat, ut & in Sophia templo, quod anno 1610. Senatui oppidano tradiderat, conciones singulis Dominicis, vespertinis horis institui, easq; frequentari à multis pulchrum ac gloriosum duceret. Adeò scilicet lucidus est pietatis ille fulgor, ut plurimos luce suâ inflammare gestiât. Eos verò minimè ferendos putabat, qui aulae concionatores exosos reddere sat agebant. Quin ita eos & fovit & complexus semper est, ut facile intelligerent malevoli, se in inflammâdo adversus verbi præcones Principis animo, atq; eos inprimis, qui τὸ ἀπὸ ἡμετέρας ἐπιτιμίας in vitia publica inveherentur, operam ludere, eosq; dum nocere studerent, reddere gratiosiores. Nam & Celsit. ipsius reprehensionum patiens erat, nec deerrare ab officio censebat eos, qui in vitia aliorum dicendo insurgerent. E vivis M. Cunradus Blat aula Electoralis Ecclesiastes excesserat IV.

Maji anno 1609. absente Principe. Hic vocatum ad se Prid. Calend. Junij preclari illius viri collegam, quo cum fraternè ac conjunctissimè Conradus vixerat, composito ad gravitatem vultu, Siccine, inquit, intimè charum mihi M. Blatum abire passus es? Tum ille, sic, serenissime Princeps, superiori illi Domino, à quo & Celsitatis vestrae nostraq; omnium vita, atq; incolumitas pendet, placuit, cui adversari nec vis ulla, nec consilium, nec charitas ulla potest. Ille, sic sentio, inquit, ac divinitus regi, geri ac disponi consilio ac ratione certà omnia statuo: Cùmq; verbi minister subjiceret, Ita est, Princeps illustrissime, ac mox adderet, Multum è tali desiderio in piè defunètum solaminis sibi accedere, imò stimulos subjici ad rectè obeunda vocationis suæ munia, ut à morte suâ idem aut non multum dissimile judicium ab ipsius Celsit. referret: optimus Princeps brachio in humerum ipsius rejecto, Nolo, inquit, ut tu mihi mortem unquam oppetas, Tu jam pridem mihi Blatus fuisti ac quoad vixero futurus es: Quod pius Princeps ad vitæ usq; finem abundè præstitit, fremente uno & altero, atq; iis inprimis, qui nihil minus ferre possunt, quàm ut concionatores Gratiâ floreat apud Principes.

Quantum porro in obrinendo apud Cesaream Majestatem Austriacis, Bohemis, Moravis aliisq; Religionis puræ exercitio curæ sustinuerit, quid præstiterit, multi iis in locis norunt inq; Principis decus ac gloriam magnificè prædicant, benè ipsi atq; successoribus esse cupientes non hoc solùm ævo sed & futuro seculo.

Pietatem Iustitiæ amor excepit, cujus accuratam ab iis, qui foro præsent haberi voluit rationem. Quòd si quando in dimittendis sententiis aut sententiis ferendis faciliorem se præbuit, quàm facti natura requirebat: non tam Juri ac Judicium sententiis detractum voluit, quàm eorum quos diligebat, precibus importu-

nis

nis cessit, praesertim cum tantâ esset mansuetudine, ut vix cuiquam quidquam negare posset. Prudentiâ fuit singulari, cuius primâ statim aetate adeo se evidentia praebuerunt testimonia, ut cuius in promptu esset divinare, aetatis progressu ad summum quod ajunt, apicem illam perventuram. Nam & ea quae proponebantur, facitè intelligebat, quidq; rectum, quid non rectum esset pervidebat, ita ad capienda omnia factò à natura ingenio, ut quae discenda susciperet, siue corpore, siue mentis viribus peragenda essent, in iis prorsus excelleret, in equestribus praesertim certaminibus, venaticâ, ac Musicae exercitiis, in quibus ipsos quandòq; superabat artifices. Viderat Praga Celsitudo ejus instrumentum opticum, quod oculis admotum res eminus positas velut è propinquo exhibet, magnitudine ceterisq; qualitatibus, quae extrinsecus rebus adherent, plurimum conspicuas: Quod Princeps vehementer demiratus est, praesertim cum intelligeret, Instrumenti hujus beneficio Saturni ac Jovis stellas, & quidem asteriscorum satellitio, quod Ptolemaeum Albategnium, omnesq; omnium Mundi aetatum artifices latuerat, stipatas, hominum sensibus haud difficulter objici. Quod Galileus quidam de Galileis sagacissimi ingenij Mathematicus primus observavit solerter, Cheplerus verò Caesareae Majestatis Mathematicus per omnem Germaniam celeberrimus, solidius certiusq; illustravit. Eluxit Prudentia Principis, si quando Imperatoris, Regum ac Principum legati ad aulam venirent; quod cum saepè multumq; fieret, haud exigua ad ipsius auctoritatem facta accessio est. In consiliis dandis cautus magis quàm praecipuus fuit illud exploratum habens, quod Latinus auctor scriptum reliquit, Temeraria consilia primâ specie leta, tractatu difficilia, exitu tristia esse consuevisse: Idq; haud parùm dignitatis ac laudis conciliavit apud omnes Principi. Evehit
 videlicet

*videlicet & exaltat sapientia filios suos & suscipit, quæren-
tes ipsam: Qui diligit eam, diligit vitam, & qui accuratè
inquisierit eam, ingenti lætitiâ perfructur: qui tenaciter
ei adhæret, plurimum honoris consequetur, & quidquid
inceperit, hoc fortunabit Dominus, inquit Siracides cap. 4.*

*Mansuetudine & Clementiâ nulli majorum fuit inferior,
ut quæ ita altè in ipsius animo radices egerant, ut ad asperiores
quandòq; vivendi rationem incitandus videretur. Neq; tamen
tñs à oegynoiâ vitio laboravit: quin designata ab improbis male-
ficia pœnis vindicanda censuit, istud sequutus quod Ambrosius
dixit, Irascimini ubi est culpa cui irasci debeatis. Et Chrysostomus,
Qui cum causa non irascitur, peccat. Liberalitate cunctos in
Imperio Principes superavit: quanquam negari non possit, fuisse,
qui eâ abutentes fluidum illum Liberalitatis fontem exhaustum
voluissent, nisi emergentibus eâ ex re incommodis edoctus tan-
dem Princeps manus contraxisset. Laudanda in ipso continen-
tia, qui à spurcitie atq; illicitis amoribus, dum vixit, alienissimus,
exemplum quod in usum traherent, multis præbuit: licet subinde
ad aulam ut pupæ turpes advolarent, quæ turpiloquiis, lascivis ac
fescenninis sermonibus castis auribus obstreperent, iisq; impudici-
tiæ virus adflare conarentur. Quin edicto publico cavet, ut qui
libidinum fœditate semetipsos, ac Christi in primis Ecclesiam con-
spurcarent, gravi animadversione plecterentur, legem amabili-
orem suo reddens exemplo: scitum enim illud Claudiani,*

*Primus jussa subit, Tunc observantior æqui
Fit populus, nec ferre vetat, cum viderit, ipsum
Authorem parère sibi: componitur orbis
Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.*

Nec

Nec sicco pede praterendum, quod Beneficentiâ in pauperes, calamitosos, exules, quiq; ob veritatis confessionem, aliisvè de causis vim & injuriam passi essent, ita Princeps floruit, ut asylum constitueretur omnibus, Tiberij exemplum imitatus, qui nunquam defuturum fisco regio dixit, quandiu pauperes eleemosynam acciperent. Fuit certè Princeps iis qui tenuioris fortune essent, copiosa messis, adflētis perfugium, pupillis solatium: idq; divina vox precipit, inquiens, Instar patris esto pupillis, & eris tanquam filius altissimi, qui te chariorem habiturus est quàm Mater tua (Sir. 4.) Et in Jobo, cap. 31. Ab infantia mea crevit mecum miseratio, & de utero Matris meæ egressa est mecum. Otium angve pejus fugiebat, ut qui cognitum haberet, nihil tam dicta fœdum factuq; improbum esse, quod non alat mali omnis nutricula & mater desidia. Rectè Hieronymus, Non facilè capitur à diabolo, qui bono vacat exercitio. Quò & Plutarchi illud pertinet, qui, Ingenium hominis, inquit, ceu cariem & senium in otio contrahit. Semper igitur aliquid operis faciendum, ut nos Diabolus inveniatur occupatos. Pacis cultor studiosissimus Princeps fuit, licet cause non deessent, quæ Celsit. ipsius arma potuissent induere. Vidit videlicet, quantum Pax bello, salus publica Marti, exitio vita prestaret, quàmq; jucundum civibus esset, pacatâ frui gubernatione. Tale profectò Pacis bonum est, ut in rebus creatis nil gratiosius soleat audiri, nil delectabilius concupisci & nil utilius possideri, ut Augustinus loquitur. Hinc Pacis constituenda causâ de jure aliquando suo cessit, ut q; idem alij Germaniæ Principes in usum traherent, amicè eos cohortatus est.

Multa subinde evenerunt adversa, quæ vel fortissimi viri animum de statu suo potuissent dejicere. Agrorum sterilitas,

*lues popularis loca per illustrem ditionem haud pauca infestans, αἰμορροῦσιν brevibus intervallis recurrens in proprio corpore: Exusta est Verda Episcopalis, exustum Annebergum, Mariebergum, Volckenstenium, Fuerunt vici, pagi, oppida quae ingens ab incendiis atq; inundationibus detrimentum passa sunt. Vidit loca Ditionis haud pauca copiosa olim & frequentia ad paupertatis scopulos temporum injuriis adigi: Vidit multa turbari in Imperio, quae nisi Dei consilio in tranquillum redigi non possent: Vidit infeliciter rem geri adversus Turcas: Vidit Imperatoris ut & ipsius Imperij decus ac dignitatem imminui: Vidit Theologorum utraq; in Academia florem, multisq; locis viros praecellosos, rebusq; communibus haud parum frugiferos praecipiti fato e vita egredi. Fato fungitur anno 1603. Abrahamus Bock vir magnae auctoritatis & sapientiae, tribus Saxoniae Electoribus ipsiq; etiam Proelectori Friderico Vilhelmo à consiliis intimis, idemq; Curiae provincialis supremae Lipsiensis iudex. Sequuntur haud magno intervallo Leonhardus à Milka consiliarius anno 1604. eodemq; Henricus ab Eckardsberg aulae Magister: Stellanus ab Holtzendorf cubicularius praefectusq; Mülbürg anno 1605. quo & Generosus Dominus, Burchardus Schenck liber Baro in Tautenburgk & Fraufrisnitz, magnam in primis gratiam florens apud Principem: fatis concessit: Georgius item à Schleunitz vir praestans, magniq; in primis ingenij, camerae Electorali praefectus, anno 1608. eoque ipso Christophorus à Schonbergk, locorum metallicorum praeses: Christophorus à Los in Pülnitz, Caesareae Majestati atq; Electori à consiliis intimis, sacriq; Imperij Thesaurarius, vir magnae in primis prudentiae, auctoritatis & consilij: anno 1609. Henricus Abrahamus ab Einsidel consiliarius: Petrus praeterea Heigius, Georgius Rorarius, Eilenbeckius, Ludovicus Person, Johannes Badehor-
nius,*

nus, Andreas Goldbeck, Johannes Georgius Gödelmannus : atq; hi quidem Legum Doctores omnes ac Consiliarij Electorales eximij. Ex Theologis autem Volckmarus, Hunnius, Schilterus, Beckerus, Rungius, Gesnerus, Mylius, omnes SS. Theol. Doctores, quidam etiam Ecclesiae: Polycarpus deniq; Lyserus cum Conrado Blata collega, Johannes item Copius Medicus ac Mathematicum cultor, aliq; non pauci, quorum jucunda Principi & proficua semper fuit conversatio : Vidit multa passim locorum fieri, quae divinum numen ad justam indignationem provocare, rerumq; mutationem accelerare posse videbantur. Neq; tamen in tanto malorum concursu ac turbine vel fremere vel animo dejici visus est, Quin vultu ac mente tam letis quam asperis eadem semper constitit, ita, ut nec tristibus succumbere nec letis efferri atq; efferari Principem quisquam cerneret. Artis quippe est prosperis rectè uti, adversos fortunæ flatus emendare consilio : in omnibus Deum spectare cum salutari ejus auxilio : id quod Psalmo LXXIII. Asaphus pronunciat, inquiens : Tenuisti (Domine) manum meam & in consilio tuo deduxisti me & cum gloria suscepisti me : Quem alium igitur in caelo & in terra præter Te desiderem. Et apud Esaiam, Ad punctum (inquit Jehovah) in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te: in momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te & in misericordia sempiterna misertus sum tui, Esa. 54. Quae firmior, viridior ac melior multò consolatio est, quam quae è Gentilium scriptis petitur, qualis illa Horatij est, lib. II. Carminum,

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram fortem benè præparatum
Pectus : informes hyemes reducit

ac Pw
sines

Iupiter : idem

Summovet : non si modò nunc & olim

Sic erit.

Mortem Princeps etsi magnoperè non optavit, tamen, neq; admodum perhorruit, illud persuasum habens animo, quæcunq; in Mundo sint, lubrica esse, viscosa, vanitatis plena, incerta, in lapsum ac ruinam prona: ac proinde cœlestia spectanda, ad quæ quicunq; adspirent, per fidem ac patientiam promissam obtineant hereditatem, Ebr. 6.

Negari quidem haud potest, sua Principi vitia, suos ne vos fuisse. Verissimum enim illud vulgare, cuiq; proprius attributus error est. Et quid in Mundo vivere aliud est, nisi in densissimo vepreto interq; spinas versari; quibus minimè ladi divina opis est, haud virtutis nostræ: inprimisq; cum & caro per peccatum ita depravata sit, ut facili momento ad malè agendum proruat, sitq; scandalorum tam copiosa seges, ut supra communem hominum sortem videatur assurgere, qui earum laqueis non capiatur. Ceterùm cujusmodi illa fuerint, nihil attinet commemorare: cum iis, quibus volupe est in principum errata odiosè inquirere eaq; exaggerando deteriora reddere, satis nota sint, à piis verò & cordatis viris charitatis pallio tegantur. Licet autem omninò aliqua, nec quidem tenuia essent, ejusmodi tamen fuerunt, quæ virtutum cultu ac studio facile obscurarentur, præsertim cum verà animi pœnitudine illa abstergeret, ac sensim, si quid pravi esset, deponeret. Illud potiùs dolendum, quòd nullo unquam tempore defuerint, nec adhuc desint, qui ad rerum gubernacula collocatos Principes ad carnis illecebras vel invitos trahunt, rem tenuem nec magni momenti esse publicam rerum administrationem temerè affirmantes: Quales qui sunt, haud facile permittunt Principibus, rectè agendo inclarescere, sed in vitiorum gur-

gites

gites unâ secum abripiunt, eò ipsos omni ope ac impetu flectentes, quò naturâ feruntur: dummodò ipsi rem faciant, ac veluti fuci inertes ac corvi famelici Principum fortunas exhauriant. Quo nomine optandum erat, tales in aulis esse, quorum consortio iuvare Magnates possent. Infallibile certè in Principe Bonæ meritis indicium est, si eos sibi in consilio socios, in contubernio amicos adjungat, qui & ipsi famâ celebres sint, & Principem meliorem reddere per virtutem possint. Observavit hoc vir secundum cor Dei Psaltes Regius, sic inquit Psalmo CI. Malignum non cognoscam: detrahentem secretò proximo suo perdam: qui superbis oculis & elato corde est, hunc non feram: Oculi mei ad fideles versi in terra, ut habitent mecum: ambulans in via immaculata hic mihi ministrabit: non habitabit in medio domûs meæ qui facit dolum: qui loquitur mendacia, non stabilietur in conspectu oculorum meorum: mane perdam omnes impios terræ, ut disperdam de civitate Domini omnes operantes iniquitatem. Verùm aliud hodie seculum, alij mores sunt. Aditum ad Principes per omnem Germaniam quarunt helluones, Apiti, Parasitastri, civium osores, agricolarum flagella, toti in contum cultum accuram corporis projecti, decoctores, voluptuarij: Quibus ni obviam eant cum Principes ipsi, tum qui à consiliis sunt aut jus & justitiam administrant, duras profectò oportet esse subditorum partes. At fregit ipsorum conatus civium suorum amans Princeps noster, nec quò voluerunt, progredi permiserunt Consiliarij intimi, alijq; omni sapientia, virtutis, integritatis honestatisq; laude conspicui, Quos Dei beneficio aula haud paucos habet, fovet, eorumq; consilia, non secus ac divini numinis responsa in animum admittit suum. Neq; vel sic tamen caveri in tantâ ho-

minum perversitate potuit, quin multum ubiq^{ue} vitiorum esset, intraq^{ue} ditionem quaedam admodum indecora, bonisq^{ue} moribus nocentia, frustra obnitente Principum virorumq^{ue} prudentum curâ, fide, consiliis monitisq^{ue} saluberrimis paulatim invalescerent. Quorum è cumulo tria duntaxat attingemus. Primum: vestium luxus est, alterum: Intemperantia, Tertium: Impudicitia. De vestitu quidem alia suis temporibus se dabit ad dicendum occasio. Unum hoc ὡς ἐν παρόδῳ tangendum quod de vestitu luxurioso affirmari potest, nempe quòd sit Profusio donorum Dei, superbiæ vexillum, fomes libidinis, pudicitia ruina, argumentum levitatis, ordinum confusio, Dei offensio, domûs & familiae naufragium.

Alterum quod haud siccis oculis intuentur pij illud est, quòd in conviviorum apparatus, in epulis publicis, in funerum pompis, in ædificiorum structuris, in victu quotidiano apud summos, imos, mediocris fortunæ homines, ita jam crevit luxus, ut frustra reclamantibus divinis humanisq^{ue} sanctionibus omnia penè Misnia, quid Misnia dico? imò omnia Germania loca diluvij instar inundavit, certam atq^{ue} exitialem secum trahens fortunarum, in ditionibus præsertim non usq^{ue} adeò copiosis (qualis hæc nostra est) ruinam. Imitantur videlicet Argivos, Corinthios, Sybaritas, Thraces, Illyrios atq^{ue} imprimis Colophonios, de quibus proditum est, intolerandam luxuriam perniciem ipsis cum perpetuâ infamiâ attulisse. Nam & splendido vestitu (ἐὶ δὴν πολυτελεῖ) superbiebant & mensæ intemperantiâ supra modum utentes ad injurias insuper & contumelias proclives erant. Certè quot hodie proceres, quot cives cernis (bonos ac moderatos locis omnibus semper excipio) tot cernis gurgites, amphoras, utres ac infundibula (χῶνας) ut per risum Græci Gulosos appellarunt. Benè profecto ageretur, si cum Platone ita quisq^{ue} cœnaret, ut postridie quoq^{ue}

benè haberet. At ita ferè epulamur, ut non tam vinum quàm morbos animiq; vitia hausisse videamur, ejus haud memores, quod de Christianorum conviviiis Tertullianus in Apologetico commemorat, inquiens, Comeditur quantum ad famem valet depellendam: tantum bibitur, quantum satis est pudicis & castis: soluto convivio non egrediuntur ad vagationes aut libidines, ut qui sciant, sibi noctu quoq; orandū esse, sed quasi comederint & biberint disciplinam.

Tertium Incontinentia est & è pessimâ hac radice pullulans libidinum, ac scortationum confusio, gentilibus propria, iis verò, qui Christi fidem sectantur, labe, dedecus, ruina, pernicies fidei, ac gratiae divinae profusio. Vires quærere videbatur atrox hæc pestis. Vidit pius Princeps: vidit, inquam, & indoluit. Argumento est, quòd monstrum hoc informe domandum suscepit, adeòq; edicto publicè proposito funditùs eradicatum voluit. Summa edicti in angustum contracti hæc est. I. Maritus, qui cum uxore alterius sciens ac volens adulterium commisit, capite plectatur, ut & ipsa adultera: nec in tali casu locum habeat reconciliatio. II. Mulier marito juncta si cum adolescente, aut contrà, maritus cum innupta adulterio se poluit, adeòq; in capitis pœnam ipso facto incurrit: licet in matrimonii honorem utroq; in casu reconciliatio eâ ratione concessa fuerit hætenùs, ut innocens pars alteram adulterii crimine ream actam atq; convictam, si porrò ipsi cohabitare velit, extra territorium sequi teneatur: Tamen reconciliatione mutuâ non obstante, juxta Constitutionum tenorem soluta persona, quæ cum alterius uxore rem habuit, gladio percutiatur: Innuptam autem puellam vel viduam, quæ in concubitum nefarium ejus
qui

qui maritus est, consensit, virgarum verberatione coercitam ditione excedere jubemus, illud præterea statuentes, ut adulteri sive adulteræ ejectione illa haud temerè in multam pecuniariam commutetur, sed pro delicti potius ratione tam exilio, quam poenâ carceris aut pro iudicis arbitrio puniatur. III. Maritus qui conjugem suam: parentes qui liberos ad libidinem prostituunt, si quæstus aut turpis lucri causâ id fecisse deprehendantur, capite plectantur: Sin secus, virgis cædantur in publico cum perpetua nominis infamia atq; exilio: Ii verò qui vel conjugatas personas vel liberas lenoniis artibus amoribus illicitis implicant, sive commodi alicujus gratiâ sive nullâ mercede id fecerint, carceris poenâ vel exilio vel fustigatione publicâ coercantur. IV. Scorta publicæ ditione ejiciantur: Solutæ personæ quæ illicita cum iis patrant, carceris poenâ afficiantur: Aliæ verò personæ, quæ non meretricio more publicè sed clanculum scortatione se polluunt, de finibus Jurisdictionis illius pellantur: ii verò qui ejusmodi personas tecto recipiunt, carceris poenam subeant. Quòd si juvenis cum puellâ aut viduâ, quæ prius famæ integrâ fuit, concubuerit, nec eam ducere voluerit: non modò pro conditionis qualitate dotem ei constituat, foetuiq; de alimentis prospiciat: sed & carceris poenâ affectus loco illo ejiciatur, Ipsa verò compingatur in carcerem. Cæterùm cum res doceat, ad ejusmodi illicitos concubitus haud parùm facere luxum ac victus intemperantiam, obscœnitates verborum, cum nocturnis evagationibus, choreis, lusibus, congressibus, nec non vestitu lascivo, ac indecoris gestibus, item-

que

que quòd judiciorum præsidēs in delinquentes pecuniarias aliasq; id genus multas decernunt, suum ac suorum magis quàm publicum spectantes & sectantes commodum: Sub acris vindictæ comminatione edicimus, ut juxta Scabinorum sententiam in commemoratis casibus executionem Iudices instituant, à multis pecuniariis omnimodè abstinentes. Severè quoq; monemus patres-familiâs, ut quæ ad illicitos amores occasionem quoquo modo præbere videntur, in suum ipsorum ac familiæ honorem, decus ac commodum tempestivè è medio tollant, ut turpissimo huic vitio obviam tandem eatur, honestas publica cum disciplinâ morum servetur adeoq; justa Dei indignatio ac poenæ, quæ ingruunt, à cervicibus nostris propulsentur. (XXX. Septemb. anno 1609.)

Nimis altè tam intra quàm extra ditionem radices egerant Execrationum dira, quæ ad justam ultionem divinum numen ipsæ quoq; inflammant. Eas Princeps edicto publico severè cohibuit, ut & permulta alia, quæ divina legi, ipsiusq; etiam rationis hortatibus adversantur, nihilq; aliud nisi publicorum malorum suscitabula, fomes ac classicum sunt. Prohibuit validorum mendicantium rabiem: militum grassationes coërcuit: adversus incendiarios, fures, agrorum hortorumq; depopulationes, ut & latrocinia ac voluntarias cedes gladium ultorem exacuit: Usuras & fœneratorum injustas, ne dicam violentas exactiones gravi imprimis edicto anno 1609. fregit ac cohibuit, venatorum sevitiam in imbellem agricolarum turbam masculè repressit, lege publicè latâ, anno 1603. mense Martio, multaq; præterea salubriter emendavit, constituit, sanxit, licèt negari non possit improborum malitiam vix ullis legum repagulis infringi posse, hoc præsertim

H

exul-

exulceratissimo seculo. Ut q̄ Metrodorum quendam de virtute dis-
 ferentem civis olim urbe eiecerunt, improbè clamitantes, Nemo
 nostrum frugi esto: ipse q̄ etiam de populo suo apud Ezechielem
 dominus conqueritur: Veniunt ad te in congregationem &
 sedent coram te populus meus, & audiunt sermones, nec
 tamen faciunt eos: Sic multi reperiuntur hodie, quorum aures
 licet divinis humanisq̄ iussis assidue personent: Suis tamen uten-
 tes ac viventes moribus Dei contemptu, securitate, hypocrisi, con-
 tumacia, irarum ac odij flammis, conviciis, execrationibus, libidi-
 num portentis, rapinis, imposturis, fraudibus, mercium corruptelis,
 calumniis non his solum terris sed per totum Europæum orbem de-
 lectantur, quibus omnibus quandoquidem non pietas solum vio-
 latur, sed & ipsa d. vini namini reverentia animis ejicitur, ver-
 bumq̄ sacrosanctum quo in belluationem, luxum in vestitu, libi-
 dinum fœditates, securitatem atq̄ id genus peccata alia piij verbi
 ministri nullis non locis per totam Germaniam invaduntur, pedi-
 bus quasi conculcatur, risui habetur, conspuitur Iudeorum exem-
 plo, qui ad sanctas Prophetarum cohortationes fremebundi og-
 ganniebant, Actum est, post cogitationes nostras ibimus,
 & unusquisq; pravitatem (affectum) cordis sui mali facie-
 mus (Jerem. 18.) Et rursus: Percutiamus eum lingvâ & non
 attendamus ad universos sermones ejus (Ezech. 33.) Imò
 adversus Deum ipsum tumultuantes dicebant, Recede à no-
 bis, scientiam viarum tuarum nolumus: quis est omni-
 potens ut serviamus ei, & quid prodest nobis si oramus
 illum. (Job 21.) Mirum profectò non est, pœnis publicis ubivis
 locorum flagrare omnia. His certè quidem in terris morbi gras-
 santur, incrementa passim capit fames & cum fame lues popula-
 ris, inprimisq̄ egestas plurimos infestans atq̄ eos inprimis qui pa-
 rum

rum

rùm providi rerum suarum administratores aut otio disfluunt, aut luxu, aleâ, fastu immodico, convivis ac pompis sua decoquunt. Extra ditionem disidiis concutitur Ecclesia: ipsis verò Rebus publicis fatalis videtur imminere ruina rerumq; omnium conversio.

Sed ad Principem redeo, qui quo exitu vitam clausit, supra expositum est, eo videlicet, qui multos & bonos quidem attingit, minimè à beatorum consortio dirimens animam, quæ fidei charitatisq; nexu cum Deo fuerat copulata: ut minimè dubitem, vel morbo altè gravato sensuumq; ministerio (circa extremum imprimis migrationis articulum) destituto Principi, adversus Satanam tamen actela ejus ignita secundum internum hominem spiritu ac fide dimicanti eternitatis coronam paravisse Dominum. Hortator enim suis Deus est ut pugnent, pugnantibus subsidio est ut vincant, infirmos allevat, corde contritos sanat, robur addit ut aquilæ pennas assumant, vincentes coronat, Esai. 40.

Exuvia ad arcis Templum delatæ populo spectandæ exhibentur die ab obitu III. nempe XXV. Junij homiliam ex Psalmi LX. primis aliquot versiculis instituyente concionatore aula. Servantur in templo ab IV. usq; Augusti, quo deniq; ad S. Crucis templum ipso meridie, ac die postridiano Freibergam deportatæ sunt, ubi ingenti bonorum luctu majorum tumultis conduntur VI. Augusti: Sarcophago hæc verba inscripta sunt:

Christianus II. Dux Saxonix, Iuliaci, Clivix & Montium, Sacri Romani Imperii Archimarschallus & Elector; Princeps animi juxtà ac corporis dotibus insignis, prudens, fortis, beneficus, pietate in Deum, constanti fide in Cæsarem, amore in patriam, æquitate

& clementiâ in subditos nulli majorum secundus, gra-
vis nemini, jucundus omnibus, bello Iuliacensi sine
cæde & sanguine sopito, in complexu suavissimæ &
laudatissimæ conjugis, maximum sui desiderium re-
linquens piè in Christo obdormivit XXIII. Junii,
horâ X. post merid. anno clō. DC. XI. postquam vi-
xisset annos XXVII. Menses IX. Dies XXIII. & re-
gnasset annos IX. M. IX. D. XXIII.

*Atq; hoc pacto Princeps è mundo abiit, Inclyto Heroë Jo-
hanne Georgio fratre rerum gubernacula capessente: quod ipsius
Celsit. ac Ditioni universæ auspiciatum ut sit, Deum per quem
Principes imperant & potentes justa decernunt, intimo cordis af-
fectu precor, vota ad Deum juxta Psalmi LXI. filium nuncupans
humilimo pectore: Exaudi Deus deprecationem meam, in-
tende orationi meæ (Deus Jehovah, cujus aures ad piorum
preces in Spiritu factas nunquam non patent, annue queso de-
precationi meæ, considera ac cognosce propitius justa peti atq; hu-
jusmodi res, quæ in sanctissimi nominis tui gloriam ac Principis,
aliorumq; emolumentum cessuræ sunt) A finibus terræ ad te
clamavi (Tu quidem Jehovah in altis habitas, lucem tenens in-
accessam ac creaturis omnibus imperviam: At non dedignaris ta-
men in eos respicere, qui aut suis ejecti sedibus procul à sanctuario
tuo inter homines non optimos versantur: vel certè in terris de-
gunt, minimâ & abjectissimâ mundi parte, longissimisq; à cælo
disclusam tractibus, in qua inopem traho vitam nec manentem
civitatem habeo, superna ob id quærens ac cælestia, ubi eorum
quæ creduntur, numeris omnibus consummata ac beatissima erit
perceptio) dum anxietur cor meum (meum, Domine, est
orare: ingens enim pectoris mei angustia, ingens horror ac trepi-
datio*

datio, angens periculorum magnitudo: Tuum est, ô Jehovah in excelsis Deus, in angustiis constitutum ac curis obrutum misericorditer respicere: Neq; enim alius præter te, qui perfugium sit periclitantibus, aut preces invocantium exaudiat: Tu, tu solus es, qui laborem consideras, soli tibi derelictus est pauper) In petram excelsam deduc me (jaceo Domine, ac vermiculi instar humi serpo, spretus, relictus, contemptus ab omnibus, qui me abortivum, imò vix scintillulam censent ac risui habent, vitæ ac fortunis meis insidiantes. Hic nisi tu curam mei agas, locoq; tuto ac sublimi repositum alarum tuarum umbrâ me protegas, actum de me est planissimè. Homo enim sum infirmus: me itaq; imbellem ac frustra in se opis ac presidij aliquid querentem in locum excelsum ac munitum deducito, quò alioqui per infirmitatem meam pertingere ac penetrare haud passum) Quia factus es spes mea, turris fortitudinis contra inimicos meos (at unum id me recreat, quòd te mihi hinc inde jaçtato, curis fracto ac penè naufrago perfugium, adflicto solatium, periclitanti auxilium constituisti, quo fretus nec Satana rabiem, nec inferorum portas, nec Mundi tumultuantis sævitiam, qui me extinctum cupit, pertimesco) Inhabitabo in tabernaculo tuo in secula (Id verò non carnali aliquâ fiduciâ aut cecâ animi presumptione sic eventurum spero, sed fidei $\omega\lambda\eta\theta\omicron\varphi\omicron\sigma\iota\alpha$, qua me sacerrimus tuus Spiritus ut vivum Ecclesie membrum cœlitus illustravit, cujus etiam tanta in me innovando vis, vigor ac firmitas est, ut cunctis diebus vitæ meæ servus tuus ac civis Ecclesie, quæ domus & tabernaculum est Dei viventis, mansurus sim) Sperabo in velamento alarum tuarum (Tantum igitur abest, ut de paterno tuo auxilio ac protectione dubitem, ut potius animo obfirmato credam, me implumis avicula instar sub umbra alarum tuarum, hoc est, protectione di-

vinâ tutò ac suaviter delitescere: Tu, cu enim Jehovab spes mea
 ac turris munitissima adversus hostes, qui me insectantur) Quo-
 niam tu Deus exaudisti orationem meam (Idq̃, cum semotâ
 dubitatione firmissimè persuasum habeam, exauditum me spero,
 fretus infallibili promissione tuâ, qua dicis, priusquam clament, e-
 go exaudiam: adhuc illis loquentibus annuam. Neq̃, enim in
 perpetuum traditur oblivioni pauper spes miserorum non peribit
 in æternum: Quin clamavit pauper iste, & Dominus exaudivit
 eum ereptum ex cunctis tribulationibus) Dedisti hæreditatem
 timentibus nomen tuum (Nec mirum est, animo Deum in
 me esse benevolo: Nam & in filium me suscepit Messia beneficio,
 cujus sanctissimo merito fides, res, spes mea, tanquam solidâ salu-
 tis petrâ nititur, ac propter hanc i. heredem heres ero bonorum cæ-
 lestium, quorum ineffabilis erit jucunditas: quanquam & in hac
 vita caduca & fragili beatorum vitam & purissimas voluptates
 gustare incipio. Idem ille Deus multum misericors Principem
 nostrum Regni illius, quod familia huic debetur heredem consti-
 tuit: Id quod calcar mihi subdit, ut & petam à Deo plura & ab
 uberrimo liberalitatis ac munificentia fonte quidvis expectem.)
DIES SUPER DIES REGI ADIICIES (Hoc
 igitur petitionis meæ caput, hæc summa est; Principem naçti su-
 mus (Jehovab Deus) virum, qui ingrediatur & egrediatur ante
 nos, qui educat & reducat nos, ne sit populus Domini sicut grex
 ovium sine pastore: Tu igitur o Deus, qui vita nostra es, & die-
 rum nostrorum longitudo, concede propitius, ut in multam a-
 tem vivat, floreat, ac felicibus utatur rerum successibus: ut quod
 piè defuncto detractum: id salutaris hic Princeps vivendo sup-
 pleat, ab animi juxta & corporis ac fortunæ malis potenter abs te
 assertus & vindicatus) **ANNOS EIVS VSQVE IN**
 GENE-

GENERATIONEM ET GENERATIONEM

(Idem effice, ut annos permultos numeret optabili prosperitate: cumq; brevi admodum limite circumseptus sit vita nostra terminus, aliiq; post alios è vitâ paulatim exeant, adeò, ut fermè tricesimus quisq; annus novam hominû progeniem afferat, fac Deus, ut tuo protecta ac suffulta scuto vita Principis, in annos plurimos prorogetur, ut videat filios filiorum, tantâq; in se bonitate tam hoc quàm futuro seculo gaudeat) PERMANEAT IN ÆTERNVM IN CONSPECTV DEI (ita præsit muneri suo ut tibi gloriosa, civibus felix, diuturna ac prospera sit ejus gubernatio, illud animo evolvens, te inspectante geri omnia, cui etiam exacta suis temporibus administrati muneris reddenda sit ratio: Fac igitur, ut præ oculis te habeat assiduè, unum te spectet, te ducem ac directorem sibi constituat, tibi atq; arbitrio tuo totum se tradat, à nutu deniq; & voluntate tuâ in verbo revelatâ sic pendeat, ut intrepidè ad thronum Glorie tue accedat, ac jucundum illud acroama audiat, Euge serve bone & fidelis, in paucis fidelis fuisti, super multa te constituam, ingredere in gaudium Domini tui) MISERICORDIAM ET VERITATEM PARA QUÆ CVSTODIANT ILLVM (Cumq; à Domino dirigantur gressus viri, nec quisquam reperiat, qui intelligat viam suam, tu Domine gratia tuæ aurâ præstò sis Principi, ut Spiritus tui ductu atq; impulsu rectè ambulet, aggregans semetipsum populo Dei Abraham, Ecclesiam, Academias, Scholas rectè constituat, Res verò civiles ita sibi curæ ac cordi esse sinat, ut locis omnibus vigeat Iustitia, floreat pax alma, suum capiant incrementum studia, crescat publica honestas, ac unusquisq; sub vite ac ficu sua æconomica officia exerceat rectâ voluntate & conscientia: Quam ad rem

Principi

Principi Misericordiâ & veritate opus est: Nam ut Messia regnum Misericordiâ & veritate nititur, quibus custodibus non tuti solum sed & beati sumus: Sic isdem virtutibus stabilitur Regis thronus: Hæ ipsi satellitium sunt, hæc arx & tuta munitio, qua facile quibusvis periculis superior evadit. Sit igitur in Iustitia clemens, in clementia Iustus, veri rectiq; amans: eorum quæ iusta, æqua ac recta sunt tenax, legum observans, constans, fidus Deo, fidus Imperio & Casari, fidus civibus ac sibi ipsi. Cùmq; sine Deo bonus nemo esse queat, tu bonitatem, fidem, clementiam, veritatem, constantiam, animi magnitudinem, & quæ præterea ad res bene gerendas necessaria sunt, abunde concede: A te enim propitiq; ô Deus sunt omnia, ad te boni ac doni omnis fontem recta quæ sunt, redeunt, refluant ac feruntur omnia. Utq; generationum multarum fons & causa sol est: Sic tu ô Deus omnium gratuitarum actionum fons, caput, origo. Influe igitur in Principis animum bonitate tuâ ô boni omnis largitor: sic enim ad Ecclesiam, sic ad cives tua effluet bonitas: Sic habitabit in terra gloria tua, sic Misericordia & Veritas obviabunt sibi: Sic Iustitia & Pax osculabuntur se, veritas de terra orietur & de cælo Iustitia prospiciet, ut det Dominus benignitatem & terra nostra det fructum suum, ut Iustitia ante eum ambulet & ponat in via gressus suos, (Psal. 85.) Sic Psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi & reddam vota mea perpetuò (Sic ô Deus tuas in perpetuum decantabo laudes, gratias indesinenter agens, quòd non irrita cadere voluisti vota mea: Perpetuò, inquam, celebrabo te: Nam & bona, quorum heredes in cælis nos instituisti, perennia erunt, ac finis expertia. Sic eveniat ô Deus, naturâ & animo nobis Pater, celebrande cum Filio & Spiritu sancto seculis infinitis.

F I N I S.

me

No. 3159. OK

me OK

ULB Halle

3

004 801 350

LEC

N
tur
lec
ma

Narratio Ger
usum Dreisdæ
latinitate à m
minimè ab o
videor, quòc
etoris vitâ *διέξ*
contextam Iu
cùm piè defu
concionibus
vivendi ratio
ploratam ha
Celsitati plac
ri? *ἀνάλυσιν* a
constituerer.
utrâq; in ling
plurimis pro
memorantur
concurso eu
αὐτόπλης fuisse
su Christi Ec

LO

is agi-
ani I. E-
exitu , à
nervosa
morum
læ jussu,
cripta fit :
s fecisse
II. Ele-
o studio
primisq;
à sacris
mnemq;
atq; ex-
us ipsius
quanti vi-
(quamvis)
brorum,
m, locis
riè com-
uthorum
m rerum
s, deq; le-
Lysero &
Cunra-

3

